ISSN 0463-6309

Moteris

LIETUVIŲ MOTERŲ ŽURNALAS

1976
6
lapkritis
gruodis

TURINYS

B. Buivydaitė	Trys Karaliai	2
Tyrų Duktė	Laukiu; Pavasarį; Rugiagėlės (eil.)	4
S. Vilkauja	Graudžių elegijų poetas	5
P. Ancevičienė	Lietuvė moteris Vilniuje	6
B. Brazdžionis	Prabėgantis šešėlis (eil.)	11
P. Gaučys	Apie moterų suvedžiojimą	12
B. Šimkienė	Vaišės mūsų parengimuose	15
• Knygos	M. G. Slavėnienė — Kostas Kubilinskas angliškai	17
• Moterys pasaulyje	R. Petronienė — Putname tebežydėjo rožės	20
	J. Narūnė — Bitėnų Elzė	22
	N. Jankutė — Jautrių širdžių ir auksinių rankų savaitgalis	22
• Madų ir grožio pasaulis	Veda I. Kairienė	24
• Šeimininkių kampelis	Veda L. Murauskienė	20

ILIUSTRACIJOS

G. Bellini	Madona	1
K. Dockus	Žiema	3
Rembrandt	Autoportretas	12
S. Kvietienė	Kompozicijos	14
R. Arbaitė	Natiurmortas	15
A. Steponavičius	Iliustracija	17

"MOTERIS" LIETUVIŲ MOTERŲ ŽURNALAS 1976 m. Nr. 6 (114)

NORA KULPAVIČIENĖ — redaktorė
Z. DAUGVAINIENĖ — kalbos taisytoja, Z. DIDŽBALIENĖ — korektorė,
I. KAIRIENĖ — skyriaus vedėja, L. MURAUSKIENĖ — skyriaus vedėja,
BRONĖ PABEDINSKIENĖ — administratorė.

LEIDŽIA KANADOS LIETUVIŲ KATALIKIŲ MOTERŲ DRAUGIJA

Redakcijos ir administracijos adresas: 1011 College St., Toronto, Ont. M6H 1A8, Canada

Spaudė "Tėviškės Žiburių" spaustuvė, 2185 Stavebank Rd., Mississauga, Ont. L5C 1T3
Prenumerata metams $6.00; garbės prenumerata $10.00.
Viršelis — aukštaitiškas audinys.

Jei nėra kitaip susitarta, gautąją medžiagą, kaip straipsnius, nuotraukas ir kt. redakcija negrąžina ir taiso bei tvarko savo nuožiūra.
"MOTERIS" Lithuanian Women's Magazine. 1976 No. 6 (114)
Printed by "Lights of Homeland" in Mississauga, Ont.

moteris

1976 6 (114)

Sveikiname
visus
benradarbius
ir
skaitytojus
su
Šv. Kalėdomis
ir
Naujais 1977
Metais!

"Moters" žurnalo
leidėjos, redakcija
ir administracija

MADONA
GIOVANNI BELLINI

TRYS KARALIAI

IŠ "PRO VAIKYSTĖS LANGĄ"

BRONĖ BUIVYDAITĖ

— Aš dar neužrašiau raidžių ant durų, — prisimena Genutė ir šoka ieškoti kreidos. Suradusi siaučiasi skara ir bėga laukan. Čia ant išorinių durų išvedžioja didžiąją B. Tai Baltazaras, pirmojo karaliaus vardas, paskui — G, tai Gaspar̨as, ir M, tai Merkelis. Viršum kiekvienos raidės brėžia kryžiuką. Paskui tokias pat raides išrašo ant kamarėlės, virtuvės, pagaliau viduj ant kambario durų. Ir raidžių apačias taip susuka, lyg jos ant ratukų važiuotų. Pagaliau dar virš kiekvieno lango parašo po tris kryžiukus.

— Jau karaliai tikrai užeis, — juokiasi tėvelis, — visus įėjimus nurodei.

— Tai kad galėčiau matyti, kaip jie eis kambarin.

— Tikriausiai nusigąstum, — raiko bobutė duoną vakarienei.

— Nusigąsčiau, — prisipažįsta Genutė, — jie gi dvasios, kaip vaiduokliai.

— Kokie jie tau vaiduokliai — užginčija bobutė. — Vaiduokliai — tai negerų žmonių dvasios, o jie geri: iš tokios tolybės ėjo sveikintų gimusio Kristaus ir nešė dovanų.

Genutė matė tuos karalius bažnyčioje, prakartėlėje, prie kūdikėlio Kristaus. Šone prakartėlės buvo pritaisytas mažas varpeliukas su nutįsusia raudona virvute. Kas įmeta į lėkštę, padėtą ant grotelių, pinigą, tas gali paimti už virvutės ir paskambinti. Todėl vaikai prašo motinas pinigų, meta į lėkštę ir skambina.

— — —

Jau tuoj bus suma, ir mama su tėveliu eina į bažnyčią. Visos trys lydi iki durų, o paskui pro langą iki šventoriaus vartų.

Vakar prisnigo, o šiandien šviečia saulutė.

Iš tolo linksmai atskamba varpeliai, lyg visas oras grotų. Tai vestuvininkai važiuoja į bažnyčią.

Seniai Genutė girdėjo kalbant apie šias vestuves. Labai graži jauna mergina išteka už šlubo, bet labai turtingo senioko. Jis važinėja gražiausiu eržilu — kito tokio visoj parapijoj nerasi. Ir jo kalamaška gražiausia, ir pakinktai kaip grafo. "Nors gražiai pasivažinėsiu", — šakanti. Bobutė pasakoja, kad moterys juokiasi, esą, ji einanti ne už senio, o už eržilo. Genutė tą merginą matė, kai ji atėjo mamos prašyti išsiuvinėti nuometą balto šilko gėlytėmis. Ji šypsojosi, bet šypsena buvo lyg prikljuota prie lūpų. Sakėsi nenorinti tokių iškilmingų vestuvių, bet labai noris jaunikis ir jos mama. Atvažiuosiąs brolis, kunigas, su draugu, irgi kunigu, ir šliūbas būsiąs per sumą. Būsią dvylika porų palydos ir Dagio kapelija. Ir visi kunigai esą užprašyti į vestuves. Jau esą pakviesta geriausia visame miestely šeimininkė. Ir "tegu sau žinosi", — pasakė.

Štai ir Jurzdiko leidžiasi nuo kalno rogės. Sprandą išrietęs, vos nulaikomas bėris pakinkytas be lanko, su žvaguliais ant kaklo. Karčiai supinti į kasas, o kasose plevėsuoja įvairiaspalviai popieriniai kaspinai. Vežely sėdi seniokas — jaunasis. Prie krūtinės plevėsuoja baltas šilkinis kaspinas su rūtų šakele. Greta jaunas vyras, taip pat su kaspinu prie krūtinės, laiko įtempęs raudonas vadeles.

Prašvilpia pro šalį kaip viesulas.

Netrukus pasirodo ir kitas veželis. Arklys irgi pakinkytas be lanko, su žvanguliais ant kaklo ir su kaspinais. Jame sėdi jaunoji su nuometu ant galvos, kurio galas nutįsęs ant kelių. Šalia jos — jaunas vyras su baltu kaspinu ir žalia rūtos šakele prie krūtinės. Arklys šoliuoja nuo kalno, drabstydamas šlapią sniegą. Paskui pasipila ir palyda: vyšniniai, žali, geltoni, mėlyni veželiai. Kiekviename — vienplaukė pamergė su žalia rūtos šakele už kasų ir pajaunys su plevėsuojančiu kaspinu prie krūtinės. Ir arklių karčiuose kaspinai, ir skamba varpeliai.

Pačiame gale didelėse rogėse sėdi muzikantai. Dagio basetlia stovi vidury rogių su pilka drobine įmaute. Pagaliau dar prašliaužia lubnelės, prisėdusios vyresnių žmonių ir vaikų.

Genutė, lindėdama lange, mato, kad visa vilkstinė nudūmė prie naujosios špitolės, kur gyvena bažnyčios tarnai ir yra didelis kambarys parapijiečiams užeiti, pasitvarkyti, žiemą pasišildyti. Kambary pasieniais stovi suolai, o vidury — didelis stalas. Užustalėje ant sienos — didžiulis kryžius, netoli durų — mažas veidrodukas. Čia visada užsuka vestuvininkai prieš eidami į bažnyčią. Vasarą, išgirdusi "čyru-vyru, duok pipirų, jei neduosi, nečyruosiu" (taip bobutė pamegdžioja smuiką), Genutė bėga pasižiūrėti vestuvininkų. Su būriu tokių pat, kaip ji, žioplių lydi juos iki pat altoriaus ir, užgulusi ant grotelių, stebi visą ceremoniją. Kai jaunieji eina nuo didžiojo altoriaus dar prie Panelės Švenčiausios altoriaus moterų pusėje, pasimelsti, žiūri, ar labai apsiverkusi jaunoji. Beveik visos jaunosios verkia . . . kitos net kūkčioja. Iš bažnyčios išėjusius vėl muzikantai lydi į špitolę. Kartais vestuvinin-

kai tuoj susėda ir išvažiuoja namo. Kartais čia pat, špitolėje svočia vaišina, o pajauniai eina miestelin saldainių pirkti. Syki, atsimena, visi pajauniai grįžo iš miestelio su saldžių riestainėlių virtinėmis ant kaklo, kaip su rožančiais. Kartais ir vaikams numeta saldainių saują, nes visi vestuvininkai būna labai linksmi, dainuoja, trepsi, švilpia . . . O arkliai irgi žvengia, nerimsta, trypia, atbuli stumdo veželius . . . Visa labai įdomu.

Ir dabar štai vestuvininkai traukia į bažnyčią. Muzikantai, iš paskos eidami, groja. Muzikos nesigirdi, tik matyti, kaip tamposi, lyg mėšlungio traukoma, armonika ir šokinėja strykas.

— — —

Prieblanda.

Bobutė su vaikais ant pečiaus.

— Bobut, kas yra kaltūnas? — klausia Genutė. — Salia sako, kad Burokų piemenė turi kaltūną.

— Tai vargšė piemenėlė, nėra kam jos galvelę pašukuoti, — gailisi bobutė. — Kai galvos ilgai nešukuoja, tai plaukai taip susivelia, jog nebegalima nė iššukuoti — ant galvos pupso lyg veltinė kepurė kaltūnas. O žinai, kas po tokiu veltiniu gali būti?

— Žinau, — išpyškina Genutė mįslę: — šakės, ant tų šakių avilys, o ant to avilio kamuolys, ant to kamuolio miškas, tame miške kiškiai, tuos kiškius penki kurtai gaudo. Bet galima nukirpti plaukus.

— Negalima nukirpti, tada galva sopa. Gydo šitaip: išsmaluoja drobinę skepetą ir uždeda ant plaukų. stipriai prispausdami. Paskui skepetą nuplėšia su visais plaukais.

Genutei net šalta pasidaro nuo tokio gydymo.

Girgžteli gryčios durys. Kažkas įėjęs trepena, prunkščia . . .

— Kas ten? — lipa mama iš lovos.

— Trys karaliai, — atsako dirbtinai storas balsas.

Genutė tuoj ritasi nuo pečiaus, bobutė nukelia mažąsias. Virtuvės prieblandoj tik žybčioja auksas, sidabras . . .

— Reikia pažiūrėti, kaipgi atrodo Trys karaliai. Mama uždega lempelę ir pakabina prie sienos.

Prieky stovi vyriausias karalius su auksine karūna ir auksine lazda. Ilga kanapinė barzda ir ilgi ūsai. Apsigaubęs balta paklode, prieky susegta gražia blizgančia sagtimi, apsiaustas prisagstytas auksinių žvaigždelių. Antro karūna sidabrinė, apsisiautęs marga skara. Juodi stori antakiai ir juodi ūsiukai. Trečias galvą apsivyniojęs marga skarele, veidas tamsus, apsisiautęs dryžuota gūnele. Dar stovi mergaitė balta suknele, palaidomis kasamos. Kakta perjuosta auksiniu lankeliu, prieky su žvaigždute. Ji sudėjusi rankas kaip angelas altoriuje. Tai angelas. Prie durų strikinėja, visas juodai apsirengęs velniukas. Ant galvos juoda kepuraitė prieky su rageliais (tikriausiai iš Magilaitės pasiskolino, dingtelėjo Genutei), iš po švarkelio maskatuoja ilga stora uodega. Rankoje laiko geležinę šakutę. Jis be paliovos šokinėja, kraiposi, stengiasi su šakute įdurti kuriam nors karaliui, bet tuo tarpu angelas ištiesia ranką, ir jis atbulas pasitraukia.

— Tai ką gi pasakysite? — klausia mama.

Užuot atsakęs, barzdočius karalius užtraukia "Gul šiandieną jau ant šieno" . . . Angelas sucypia plonu balseliu, norėdamas pritarti, bet užsikerta ir nutyla. Karalius nepasimeta, išdeklamuoja visą posmelį:

Gul šiandieną jau ant šieno
Atpirkėjas šio svieto,
Tam karaliui visagaliui
Žemėj nėra jau vietos . . .

— Už atėjimą reikia padėkoti, — sako mama. — Ar turi, Genut, kiek kapeikų?

— Turiu tris.

— Tai atnešk, duok jiems, aš tau grąžinsiu.

Genutė išima iš savo skrynelės tris kapeikas ir paduoda barzdotam karaliui. Tas padėkoja, ir visi išeina.

— Genut, užstumk priemenės duris, — paliepia mama, — ė dar koks būrys ateis, ne vienas gi vaikšto.

Genutė, išbėgusi užstumti durų, dar praveria jas ir pasižūri. Visas būrelis, sustojęs kieme, tariasi, pas ką eiti.

Ir Genutė nenoromis užsklendžia duris.

ŽIEMA KAIME

K. DOCKUS

LAUKIU

Jau seniai ir sodai nužydėjo —
Išnešiojo vėjai lapelius . . .
Ir prinokę vaisiai jau kvepėjo,
Ir nugrindė ašaros kelius . . .
Aš vis laukiu, laukiu ir ilgiuosi
Mėlynųjų vasaros akių . . .
Kad dar kartą degsiu ir juoksiuosi,
Aš vis laukiu, laukiu ir tikiu!
Jau praskrido vasaros žieduotos
Ir išgėrė skruostų rausvumus . . .
Prašnabždėjo žiemos nuometuotos
Ir suklupdė šokančius jausmus . . .
Bet aš laukiu, laukiu ir ilgiuosi
Mėlynųjų vasaros akių . . .
Kad dar kartą šoksiu ir juoksiuosi . . .
Aš vis laukiu, laukiu ir tikiu!

RUGIAGĖLĖS

Kai saulutė
patekėjo,
tai pražydo gėlės —
Sumirgėjo
žalioj pievoj
melsvos rugiagėlės.
— Kam pražydo,
susiūbavo
tiek melsvų žiedelių?
Čiauška, klausia
dukružėlės
savų sengalvėlių.
— Jau, dukružės,
šieno piauti
rengias bernužėliai.
Tai Dievulis
puošia pievas,
ir klesta žiedeliai. —
Ir dukrelės —
mergužėlės žiūri,
šnekučiuoja,
Klausos, toli
bernužėliai
pievoj sudainuoja . . .
Ir . . . supranta,
kam čia pievoj
tiek melsvų žiedelių . . .
Kiek mergelių
grėbėjėlių,
tiek ir vainikėlių . . .

PAVASARĮ

Ant šilto žemės delno
Pirma melsva žibuoklė.
Ir pempė suka ratą,
Ir vėjai neša duoklę . . .
Paskum gelsva puriena —
Vandens šilta baladė . . .
Ir piemens suka dūdą,
Lankstaus žilvičio radę.
Ir groja giesmininkai
Be smuikų, be vargonų
O saulė dengia mišką
Vis purpuru raudonu.

GRAUDŽIŲ ELEGIJŲ POETAS

S. VILKAUJA

Šalis ta Lietuva vadinas,
Bet aš neilgai ten buvau . . .
Pr. Vačaitis

Labai dažnai mes gėrimės, kai išgirstame dainą "Kur bakūžė samanota". Tačiau daugelis iš mūsų pamiršta, o dažnas gal ir nežino, kad šią dainą iš lenkų kalbos išvertė Pr. Vaičaitis, o muziką sukūrė St. Šimkus.

Šiemet suėjo 100 metų nuo poeto Pr. Vaičaičio gimimo, bet labai gaila, kad jis taip trumpai tegalėjo džiaugtis savo gimtuoju kraštu, kuriam jis skyrė visą savo jaunatvišką kūrybą. Vaičaitis yra vienas iš tų mūsų rašytojų, kurie turėjo progos baigti aukštuosius mokslus, bet neturėjo laimės panaudoti tai gyvenime, nes negailestingoji mirtis pakirto jo jaunas jėgas. Jis mirė tik 25 m. sulaukęs.

Pr. Vaičaičio tėviškė — gražioji Zanavykija, kur gera žemė, turtingi javų laukai, miškai, upės ir žaliuojanti sodai gaubė ūkininkų sodybas. Jis gimė 1876 m. vasario 10 d. Šakių aps., Sintautų vls., Santakų kaime. Mirė Vaičaitis tėviškėje 1901 m. rugsėjo 21 d. Palaidotas Sintautų kapuose.

Poeto tėvai buvo susipratę ūkininkai ir mažąjį Pranuką pradėjo mokyti namie, o vėliau Sintautų pradžios mokykloje. Kai nuvežė jį į Mariampolės gimnaziją, tėvai svajojo savo sūnų matyti kunigu, nes Vaičaičių giminėje jau vienas kunigas buvo. Tačiau Vaičaitis pasipriešino tėvų valiai ir nestojo į seminariją, nes nejautė kunigo pašaukimo. Tėvai buvo tuo labai nepatenkinti.

Panašiai yra atsitikę ir su dr. V. Kudirka. Kai jis išstojo iš kunigų seminarijos, tai tėvas taip įsižeidė, kad nedovanojo sūnui net ir tada, kai tas jau mirties patale gulėjo.

Baigęs gimnaziją, Vaičaitis pasiryžo toliau mokytis ir išvažiavo į Petrapilį studijuoti. Čia jam daug padėjo prof. E. Volteris, kuris buvo latvių kilmės, bet visą gyvenimą domėjosi lietuvių reikalais. Nepriklausomos Lietuvos laikais prof. E. Volteris (nors ir labai senyvo amžiaus) dėstė latvių literatūros istoriją ir tautosaką Vytauto D. universitete, kur man pačiai (šio straipsnio autorei) dar teko jo paskaitų klausyti. Prof. E. Volteris padėjo Vaičaičiui gauti pamokų ir vėliau net stipendiją. Vaičaitis pasirinko teisių mokslus, kuriuos baigė 1900 m. bet po vienerių metų mirė plaučių džiova. Jis iš pat mažens buvo silpnos sveikatos. Be to, sunkios gyvenimo sąlygos besimokant, rūpinimasis kasdienine duona ir kt. pagreitino ligos plėtimąsi. Vaičaitis net yra buvęs rusų suimtas ir pasodintas į kalėjimą, nes jo kambary rado lietuviškų eilėraščių.

Mūsų literatūros istorijoje randame ir daugiau rašytojų, kurie jauni mirė plaučių džiova, kaip antai: V. Kudirka, J. Biliūnas, P. Arminas ir kt. Kadangi plaučių tuberkuliozė dabar jau yra beveik nugalėta, tai anų rašytojų mirtis yra tikrai didelis nuostolis mūsų tautai.

* * *

Vaičaičio literatūrinis palikimas yra nedidelis, nes jis neilgai gyveno. Po jo mirties (1921 m.) buvo išleista viena knyga — "Pr. Vaičaičio raštai", kur ir yra surinkta jo visa poezija. Mūsų literatūros istoriją jis papildė savo elegijomis, istorinėmis dainomis, satyromis bei vertimais iš lenkų ir rusų k. Seniau visuose mokyklų skaitymo vadovėliuose rasdavome Vaičaičio eilėraščių. Prisimenu, kai nepriklausomoje Lietuvoje per iškilmes gimnazijose su kokiu giliu užsidegimu mokiniai deklamuodavo jo "Žalgirio kovą".

Patriotinėje savo lyrikoje poetas apdainuoja tėvynės grožį, upes, miškus, žmones ir jų darbus, praeitį, kai Lietuva seniau buvo didelė valstybė, bet jis liūdi ir gailisi, kad neilgai joje gyveno. Paimkime, pavyzdžiui, eilėraštį "Yra šalis" :

Yra šalis, kur upės teka
Linksmai tarp girių ūžiančių
Ir meiliai tarpu savęs šneka
Prie giesmininkų vieversių.
— — — — — — — — — — —
Ir grakščios tos šalies merginos
Ten žydi visa ko puikiau . . .
Šalis ta Lietuva vadinas,
Bet aš neilgai ten buvau . . .
— — — — — — — — — — —
O tėviške! Koks mielas kraštas,
Kurio taip netekau ūmai.
To neišreikš nė vienas raštas,
Tai pasakys vieni jausmai . . .

Vaičaitis taip pat yra parašęs ir šias istorines dainas: "Žalgirio kovą", "Kęstučio mirtį", "Algirdo kovą ties Maskva", "Kada kryžiokai užkariavo Prūsijos šalį". Šiose dainose poetas idealizuoja mūsų karžygius, kurie nebijojo mirti dėl tėvynės. Štai kova ties Žalgiriu:

Oi, ūžia, švilpia blogas oras,
Ir vėtros medį bando raut,
O narsūs Vytauto bajorai
Pradėjo karan brolius šaukt.
— — — — — — — — — — —
Tai joja vyrų minių minios,
Tai narsūs Lietuvos vaikai . . .
Jau peržengti kalnai ir plynios,
Jau priešų netoli laukai.
— — — — — — — — — — —
Tai ne perkūns smarkus sugriovė,
Ne šviesūs tvyksteli žaibai, —
Tai lietuviai į priešus šovė,
Tai čerška šviesūs jų kardai.
— — — — — — — — — — —
Nuo Žalgirio rytinės pusės,
Kur tik akimis vos užmatai,
Kryžiokai guli kaipo musės,
Ir drasko kūnus jų vilkai.

Ir pabaigoje:

O lietuviai linksmai dainuoja,

Jų grobio nė nesuskaityt,
Dainuodami namuosna joja
Baltų tėvelių aplankyt.

Rašytojas yra palikęs ir satyrų, bet jos nėra labai pasisekusios. Geresnė yra "Girtuoklėlio daina".

Štai girtuoklis dainuoja:

Turi katinas kačiukę,
Turi žąsinas žąsiukę,
Turi poniškas panaitę,
Turi bernas sau tarnaitę.
O aš vyras ąžuolinis
Turiu butelį degtinės.
— — — — — — — — — —
O kad Nemunas garbingas
Būtų šiandien išmintingas,
Kad ant mūsų susimiltų,
Savo vandenis išpiltų,
O degtine išsilietų,
Viena degtine tekėtų.
— — — — — — — — — —
Tai būt dienos, tai būt džiaugsmas!
Tai būt laimė, tai būt kauksmas!
Visi žmonės ir žvėreliai,
Visos žuvys ir paukšteliai —
Vis prie Nemuno keliautų
Ir degtinės paragautų

Literatūriniu požiūriu stipriausios Vaičaičio yra elegijos, kuriose jis apdainuoja savo artėjančią mirtį. Tai skaudūs paskutiniai jaunojo poeto atodūsiai, kai jis jau buvo pasiruošęs keliauti amžinybėn. Tačiau ir šiose elegijose jis norėtų matyti savo tėvynę laisvą ir laimingą:

Jau pajėgos mažinas, vystu kaip lapas,
Jau protas lėnesnis, šaltesnė širdis,
Ir greitai slogins mane amžinas kapas,
Ir plaus mane užmaršos greitai vilnis.

Bet geisčiau žinoti labai aš širdingai,
Ar bus nors toliau tau, tėvyne, geriau?
Kada, o brangiausia, tu būsi laiminga?
Kada gi kvėpuoti galėsi lengviau?

Kitoje elegijoje jis dar rūpinasi savo sukurtomis dainomis:

Gyvenimo mano saulutė jau leidžia
Kas kartą šešėlius ilgyn ir ilgyn;
Jausmai bekovodami poilsio geidžia,
Kas diena prie karsto slenku jau artyn.
Gal greitai ant amžino gyvasčio slenksčio
Lazdelę keleivio turėsiu padėt,
Bet geisčiau, kad dainas jaunystės įstengčiau
Paleisti pasaulyje pasižmonėt.

Iš šios elegijos yra iškalti žodžiai ant poeto paminklo Sintautų kapuose:

Vai lėkite, dainos, iš vargo nupintos,
Iš kaimo į kaimą pas jaunus, senus,
Paguoskite širdis, nelaimių sutrintas,
Nušluostykit ašaras, kelkit jausmus!

* * *

Nors jau praėjo 75 m. nuo Pr. Vaičaičio mirties, bet jis dar tebėra gyvas ne tik mūsų literatūros istorijos puslapiuose, bet nėra pamirštas ir gyvenime. Štai prieš porą metų Lietuvoje buvo išleista gamtovaizdžių knyga, kuriai antraštė parinkta iš jo poezijos — "Yra šalis".

LIETUVĖ MOTERIS VILNIUJE

(prisiminimai iš lenkų okupacijos laikotarpio)

P. ANCEVIČIENĖ

Grįžkime pusamžiu atgal į Lietuvos praeitį, į lenkų okupuotą Vilnių.

* * *

1926 metai. Ankstyvas ruduo. Kasdieninio gyvenimo rytas "Vilniaus" gatvėje. Valdininkai, mokytojai, krautuvių savininkai, moksleiviai skuba į savo darbovietes. Girdis lenkų kalba. Nuo Aušros Vartų pusės, pasiremdama lietsargiu, atskuba augšta, tiesi, gedulo rūbais apsirengus, akiniuota moteris.

— Kur taip anksti, ponia? — pasitikus ją, lietuviškai prakalba jauna mokytoja.

— Aš jam, tam biaurybei, parodysiu — grasina ponia — aš jam priminsiu kai slėpiau jį už savo sijono nuo rusų ochrankos (žandarų)!

Ir Emilija Vileišienė (tai buvo ji) nužygiavo Katedros aikštės link. Mokytoja, kiek pastovėjus, užsuko į siaurą Literatų gatvelę. Ten, prie lietuviškos mokyklos durų, pasitiko ją Vilniaus lietuvių laikraščių platintoja Onutė Jodelytė, Kauno universiteto profesoriaus, Jodelės sesuo, lietuvių tarpe vadinama "telegrafu", nes žinodavo ir, kam reikia, laiku pranešdavo "naujienas", liečiančias lietuvių-lenkų santykius. Įbrukus "Vilniaus Rytojų" mokytojai, tarė: "Paskaityk ir paslėpk — konfiskuotas. Vakar atvažiavo Pilsudskis, naktį buvo kratos pas mūsiškius, keli asmenys Lukiškiuose (kalėjime). Apsivalyk pati. Pranešiau poniai Vileišienei, žadėjo nueiti pas Maršalą (Pilsudskį) asmeniškai".

Ir, priklaupus prie šv. Mykolo bažnyčios durų, Onutė nuskubėjo.

Mokytoja, įėjus į klasę, išėmė iš spintos balto erelio

EMILIJA VILEIŠIENĖ

paveikslą (Lenkijos Valstybės ženklą) ir pakabino sienoje šalia Vyčio. Ką gali žinoti? Gali ir čia apsilankyti neprašyti svečiai. Lenkijos - Lietuvos unijos iš istorijos neišbrauksi. Juk ir Krokuvoj Vavelyje šalia erelio kabo lietuviškas vytis. Mokyklų inspektorius lenkas vizituodamas mėgsta paklausti vaikus: "Kodėl Lenkijos karalaitė Jadvyga ištekėjo už Lietuvos kunigaikščio Jogailos?" Kartą viena 6 metų pirmokė (Aldutė Valeišaitė) paaiškino: "Nes įsimylėjo". Ne tokio atsakymo laukė inspektorius, bet, nusišypsojęs, pasitenkino. Paskui dažnai jis pasakodavo savo mokytojams apie tą lietuvės mergaitės "gudrumą".

Nesklandžiai ėjo pamokos tą dieną mokykloje. Mokytoją kamavo mintis: Ar pasiseks p. Vileišienei prieiti prie maršalkos?

Emilija Jašmantaitė - Vileišienė (1861-1935) Vilniuje buvo pasireiškusi dar rusų caro laikais, paskutiniame 19-to amžiaus dešimtmetyje, slaptame lietuvių būrelyje "Apaštalų Kuopoje", kur spietėsi Vilniaus lietuvių scenos mėgėjai. Kasmet, sausio 6 d. (rusų tradicija pasinaudodami) tos kuopos nariai, apsirengę trimis karaliais, vaikščiodavo gatvėmis. Užėję į lietuvių namus, lietuviškai pagiedodavo ir palikdavo slaptos literatūros. Vėliau, 1904 m. drauge su savo vyru, jaunu gydytoju Antanu Vileišiu, įsteigė "Vilniaus Lietuvių Savitarpinės Pašalpos" draugiją, į kurią įtraukė ir daugiau narių. Sudarę "Vilniaus Vaidintojų Kolektyvą", įsikūrusį generalgubernatoriaus užimtoj rezidencijoj, varė lietuvybės darbą netik pačiame Vilniuje, bet ir provincijoj. Tuo metu ėjo didelis bruzdėjimas prieš carizmą studentų ir jaunų inteligentų tarpe. Visos paglemžtos tautos veikė kartu, turėjo vieną bendrą tikslą — nusimesti caro jungą. Vileišiai dažnai aplankydavo Petrapilį, kur rusų žandarai ypatingai budėdami, nuolat darydavo "oblavas", gaudydami studentus — "maištininkus". Per vieną tokį gaudymą universiteto kvartaluose jaunas Pilsudskis įbėgo į namą, kur buvo apsistoję Vileišiai. Tada moterys nešiojo labai ilgus ir plačius sijonus. Įbėgęs į prieškambarį Pilsudskis pritūpė už p. Vileišienės sijono ir išsigelbėjo. Dabar, jam pačiam tapus lietuvių žemės okupantu, p. Vileišienė nutarė jam tą epizodą priminti. Ji niekad nepasakojo to "vizito" pas Pilsudskį smulkmenų, bet, sekančią dieną kunigas Čibiras nustebo, kai anksti rytą išeinant jam iš kalėjimo, prie vartų pirmoji pasitiko jį p. Emilija. Tuo laiku ji buvo Aušros Vartų lietuvių mergaičių prieglaudos ir bendrabučio vedėja.

Karui pasibaigus, revoliucijos metu, ji apleido Rusiją ir apsigyveno Vilniuje, kur abu su vyru ėmėsi Nepriklausomos Lietuvos atstatymo darbo. Užėmus Želigovskiui Vilniaus ir Švenčionių kraštą, jiedu neapleido savo sostinės, kur neužilgo Antanas mirė (1919 m.). Emilija, likus našle, pradėjo globoti vaikus — našlaičius. Atkritus Vilniaus kraštui nuo Lietuvos sustojo traukinių judėjimas, ir lietuviai — karo pabėgėliai, grįždami iš Sibiro, neprivažiavę savo tėviškės, nevienas mirė iš bado ir ligų Vilniaus stotyje. Emilija, kartu su kitomis moterimis ir kunigu Jezukevičium kasdien eidavo į stotį, rinkdami vaikus, likusius be tėvų. Tokiu būdu mieste atsirado vaikų prieglaudos. Vieną jų patalpino apleisto vienuolyno rūmuose prie Aušros Vartų, kur Vileišienė pati išbuvo vedėja, kol lenkai prieglaudą iš tų patalpų iškraustė. Vileišienė kuriam laikui buvo pasodinta į kalėjimą, o mergaitės tapo išskirstytos po kitas prieglaudas ir bendrabučius.

Būdama pati išsilavinus ir inteligentiška (baigė Petrapilyje žinomą mergaičių institutą "Smolny"), Vileišienė kreipė didelį dėmesį į gerą mergaičių auklėjimą. Suvažiuojant iš sodžių vis daugiau jaunimo į lietuvių gimnaziją ir padidėjus bendrabučiuose auklėtinių skaičiui, pasunkėjo auklėjimo darbas. Bet Vileišienė, kad ir būdama jau vyresnio amžiaus, nenusigando. Pati dalyvaudama visose lietuvių organizacijose bei komitetuose, pratino gimnazistes ir studentes prie visuomeninio darbo. Pati aktyviai kovodama už lietuviškų pamaldų įvedimą bažnyčiose įtraukdavo į tą kovą ir jaunimą. Išėjus mergaitėms į savarankų gyvenimą, nenutraukdavo su jomis ryšių, nuolat kuo nors padėdama, ką nors patardama. Jos butas būdavo pilnas jaunimo. Kiek mokytojų, gydytojų, rašytojų ir veikėjų moterų išėjo iš po josios "sparno" į gyvenimą!

1928 met. Vileišienė važiavo į J.A.V. rinkti lėšų Vilniaus kraštui. 1933 m. lankėsi nepriklausomoje Lietuvoj, kur tapo apdovanota Vytauto Didžiojo III laipsnio ordinu. Mirdama viską paliko Vilniaus Lietuvių Studentų Sąjungai ir Vilniaus Lietuvių Mokslo Draugijai.

Auklėjimo darbe Vileišienei praktiškai daug padėjo "panelė Marytė" (pavardės neatsimenu). Neturėdama savo šeimos nei artimųjų, ji buvo ištikimai atsidavusi ir auklėtojai ir auklėtinėms. Nepaprastai kukli, pamaldi, kilnios dvasios ta tyli moteris lietuvė paliko gilių pėdsakų jaunųjų lietuvaičių gyvenime. 1966 m. besilankydama Vilniuje iš savo bendramečių draugių nekartą girdėjau josios vardą (mirė vienos savo auklėtinės šeimoj, berods, vokiečiams užėjus į Lietuvą).

* * *

Antroji, lenkų okupacijos laikų veikėja veteranė Marija Piaseckaitė-Šlapelienė (gim. 1880 m.). Saudos

ANTANAS IR EMILIJA VILEIŠIAI SU SAVO ŠEIMOS NARIAIS

draudimo metu ji gabeno iš Prūsų lietuviškas knygas ir rankraščius ir ruošė "pamatą" savo ateities knygynui, kuris pradėjo slaptai veikti 1906 met. M. Šlapelienės lietuviška veikla, kaip ir Vileišienės, prasidėjo 19 amž. pabaigoj. Ji priklausė "Savitarpinei Pašalpos D-jai", "Apaštalų Kuopai", "Vilniaus Kanklių draugijai" (1905 m.), "Artistų Sąjungai" (1910 m.), "Dramos Artistų B-vei" (1912 m.), ir "Rūtos Dr-jai". M. Šlapelienė dalyvavo visuose slaptuose lietuvių parengimuose. Turėdama gražų balsą, ji dainavo pirmoj lietuviškoj operoj "Birutė", kur sužavėjo apsilankiusį į parengimą generalgubernatorių Veriovkiną (jis mokėjo lietuvių kalbą). Rusų cenzūra labai griežtai sekė statomus scenoje veikalus, kartais per pusę ir daugiau juos apkarpydama. Tas atsitiko su veikalu "Živilė". Vaidinimo išvakarėse iš Petrapilio buvo gautas cenzūruotas pjesės egzempliorius per pusę išbraukytas. Nusiminę aktoriai nusprendė surizikuoti ir vaidinti taip, kaip buvo originale. Veriovkinas, atsimindamas Šlapelienės dainavimą, vėl apsilankė į vaidinimą. Tik ką grįžęs iš Petrapilio, jis nežinojo cenzoriaus sprendimo, ir susižavėjęs vaidyba, neatkreipęs dėmesio į turinį, patenkintas padėkojo aktoriams. Tik vėliau, sužinojęs, kas atsitiko, bet nenorėdamas savęs kompromituoti, tik pabarė vakaro organizatorius. Prasidėjus I D. karui, lietuviški vaidinimai nutrūko. M. Šlapelienė nenutraukė savo kultūrinės veiklos. Ji ir toliau rinko knygas, laikraščius, plakatus, skelbimus ir liet. tautosaką knygynui, kuriam lenkų okupacijos metu atsidavė visa siela.

1931 met., švenčiant 25 metų jubiliejinę knygyno sukaktį, Šlapelienė buvo lenkų tardoma, kalinama, o knygyno turtas konfiskuotas ir išvežtas. Bet po kiek laiko vėl atsigavo ir šv. Jono gatvėje, nedidelėj kuklioj, vienu langu patalpoj ir vėl galima buvo rasti Šlapelienę besitrūsiančią tarp lietuviškos spaudos. Ten kasdien lankydavosi anksčiau paminėta Onutė su glėbiu laikraščių po pažastimi, lietuviai mokytojai ir studentai. Ponia Marija kiekvienam ką nors surasdavo lentynose arba slaptuose stalčiuose.

Lietuvai atgavus Vilnių, ji knygyno neapleido ir tik, prijungus Lietuvą prie Sovietų Sąjungos — likvidavo (1949 m.). Dalį turto savininkė atidavė Vilniaus Lietuvių Mokslo dr-jai, Valstybiniam Lietuvos Archyvui bei muziejui, dalį išdalino lietuviams veikėjams.

Kai 1966 m. ją aplankiau, radau besėdinčią tarp užsilikusių senoviškų spaudos leidinių. Padovanojo ir man lietuviškos bibliografijos sąsiuvinį. Gyveno su savo sena tarnaite. Labai sielojosi dėl Amerikoj mirusio sūnaus Kęstučio ir ilgėjosi dukterų.

* * *

Lenkų okupacijos laikotarpyje, dalis Vilniaus krašto lietuvių veikėjų apleido Vilnių, kiti buvo lenkų valdžios ištremti, o likusieji ėmėsi tautinio darbo. Svarbu buvo paruošti naujų veikėjų, kurie pavaduotų ateityje vyresniuosius ir pavargusius. Tą darbą turėjo atlikti bendrabučiai ir prieglaudos. "Labdarybės dr-ja" ėmė steigti amatų mokyklas, dirbtuves bei krautuves. "Ryto" švietimo dr-ja įsteigė Vytauto Didžiojo Gimnaziją ir Lietuvių Mokytojų seminariją Vilniuje, lietuvių gimnaziją Švenčionyse ir pradžios mokyklas visame Vilniaus krašte. Vėliau prie pradžios mokyklų steigimo prisidėjo "Kultūros" švietimo dr-ja. Taip besitvarkant lietuvės moterys suvaidino didelę rolę. Šalia Vileišienės buvo ir daugiau atsidavusių jaunimo auklėjimui moterų. Iš ju paminėtinos: Ona Žukauskaitė (humoristo Vitalio Žukausko teta), apie kurią jau buvo rašyta "Moters" žurnale; Petravičiūtė ir Ona Daubaraitė (iš-

tekėjus už lenko, ji išaugino grynai lietuvišką šeimą ir išmokė vyrą lietuvių kalbos).

Besirūpinant jaunimo ateitimi, bendrabučių globėjos ir mokytojos didelį dėmesį kreipė į auklėtinių sveikatingumą. Po karo Vilniaus krašte buvo išsiplėtus akių liga — trachoma. Daug lietuvių jaunimo buvo ja užsikrėtę. Dr. Veronika Janulaitytė-Alseikienė, žinoma netik Vilniuje, bet ir Lenkijos gilumoj okulistė, vedė kovą su ta baisia akių liga. Nors būdama labai užsiėmusi, surasdavo laiko kas savaitę aplankyti liet. bendrabučius ir mokyklas, patikrindama visų akis ir gydydama bei operuodama nesveikuosius. Jos sesuo, dr. Julija Biliūnienė-Matiošaitienė panašiai gydė ir prižiūrėjo dantis. Abi, būdamos pasiturinčios, šelpė savo lėšomis siekiantį augštesnio mokslo jaunimą, padėjo organizuoti ir išlaikyti lietuviškų rankdarbių dirbtuves, siuvyklas bei krautuves. Kaip buvusioj rusų caro, taip ir vėliau, lenkų okupacijoj lietuvių kultūrinė veikla viešai galėjo pasireikšti tik su cenzūros aprobavimu. Išėjus mokslą Vilniaus ir Švenčionių gimnazijose bei Mokytojų Seminarijoj — atsirado naujų, jaunų talkintojų švietimo srity.

* * *

Nuo 1922 m. prie Vytauto Didžiojo gimnazijos, mokyt. A. Krutuliui vadovaujant, veikė moksleivių vaidintojų kuopelė. Atsiradus naujiems entuziastams: studentams, mokytojams, amatininkams, su J. Kanopka priešaky, tam pačiam A. Krutuliui padedant, 1930 m. įsisteigė skrajojantis lietuvių teatras "Vaidila". Ir čia "istorija pasikartojo". Lenkų seklių centras iš Mickevičiaus g-vės Vilniuje, ėmė sekti savo buvusio okupanto rusų cenzūros pėdomis. Lietuvių "Kultūros" Jono Basanavičiaus vardo mokyklos mokiniai paruošė scenai trumpą vaizdelį "Martynukas" iš lietuvių knygnešių gyvenimo spaudos draudimo metais, aprašyto Radzevičiūtės romane "Pelenai". Cenzorius vaidinimą uždraudė. Mokytoja su p. Šlapelienės pagelba surado veikalo originalą lenkų kalboj: "Popioty", išleistą Lenkijoj slaptai spaudos draudimo metais.

VILNIAUS BOKŠTAI

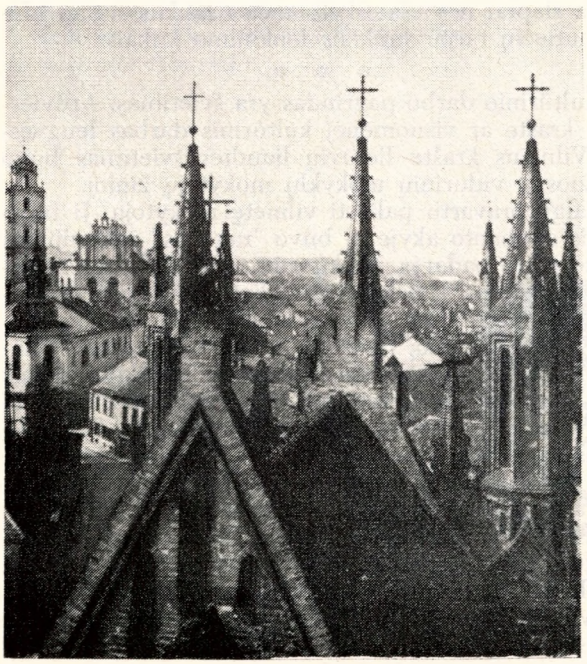

MARIJA PIASECKAITĖ - ŠLAPELIENĖ

Per didelius sunkumus įteikė mokyklų kuratoriui. Vaidinimo dieną — sekmadienį anksti rytą policininkas atnešė į mokytojos butą kuratoriaus raštą, leidžiantį veikalą vaidinti. Parengimo metu Vyt. Didžiojo gimnazijos salėje buvo beveik visas seklių ir cenzorių štabas.

Vaidilos teatras turėjo didelį pasisekimą netiek pačiame Vilniuje, kiek Švenčionyse ir aplinkiniuose kaimuose. Jaunų moterų pionierių gretose tame teatre ypatingai pasižymėjo Mykolė Krinickaitė-Astaškienė. Gimus Švenčionių apskrityje, Tverečiaus valsčiuje, karo metu su tėvais buvo išvykusi į Rusiją. Revoliucijos metu, grįžtant namo, abu tėvai mirė. Likus našlaite su jaunesniu broliuku Albertu buvo giminių globojama tėviškėje, o vėliau, gyvendama Vilniaus bendrabutyje, 1924 met. baigė Liet. Mokytojų seminariją. Mokytojavo Vilniaus lietuvių mokykloje, vakarais lankydama vaidybos kursus prie lenkų teatro Vilniuje. Baigus, laikė egzaminus Varšuvoj prie valstybinio teatro. Artistiniai gabumai ir didelis patraukimas scenai nuviliojo ją į naujai atsiradusį lietuvių teatrą. Palikus mokytojavimą, Mykolė atsidavė visa savo siela "Vaidilai". Dažnai lankė Tverečiuje savo gimines bei draugus, todėl nenutolo nuo būdingos Tverečiaus liaudies tarmės ir, kartu su savo drauge mokytoja Valerija Čepulyte, ėmė netik vaidinti, bet ir rašyti veikalus scenai tverečine tarme.

Atgavus Vilnių, Mykolė su dideliu pasisekimu ėmė

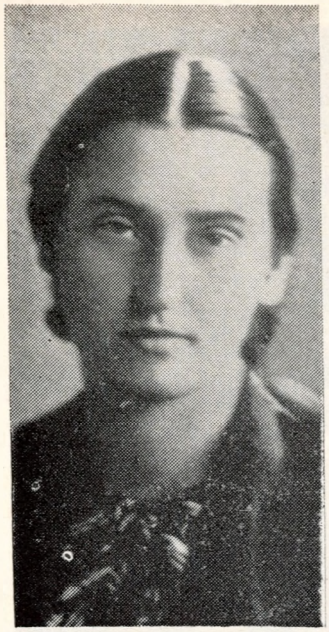

M. Krinickaitė - Astašienė, aktorė

V. Čepulytė, geologijos daktarė

Vilniuje, lietuviškosios kultūros tvirtovėje, darbavosi daug reikšmingų moterų. Jos buvo įvairių profesijų, jos visos atidavė savo duoklę ir sukrovė amžinas vertybes. Šiame straipsnyje jų minima tik dalis. (red.)

O. Pleirytė - Puidienė, rašytoja

O. Miciūtė - Šutavičienė, rašytoja

vaidinti lėlių teatre. Svajojo apie platesnę vaidybą, svajojo apie Vilniaus krašto tragedijos parodymą scenoje laisvosios Lietuvos liaudžiai. Bet, deja, užėjus rusams, pirma mirė jos vyras, Jonas Astaška (irgi aktorius), o neužilgo ji pati, džiovos pakirsta, apleido savo numylėtą Vilnių (1955 m.).

* * *

Verta paminėti ir Valę Čepulytę. Irgi švenčioniškė-tverečėnė. Taip pat pabaigė Vilniaus Liet. Mokytojų seminariją, bet mokytojavimas pradžios mokykloje ir jos neviliojo. Rašydama liaudies vaizdelius ir juose vaidindama, Valė veržėsi į augštąjį mokslą. Su liet. "Laikinojo" (tautinio) komiteto stipendija baigė Vilniaus universitete geologiją. Prisijungus Vilniui prie Lietuvos ėjo vicedirektorės pareigas II-je "Birutės" mergaičių gimnazijoj Vilniuje, vėliau perėjo į mokslinį darbą — Vilniaus krašto geologinį tyrinėjimą. Susitikus su manim Vilniuje 1966 m., tik ką grįžus iš Gardino apskrities tyrinėjimų, su dideliu džiaugsmu pasakojo, kaip kiekvienas kampelis, kaimelis, kalnelis, kiekvienas smėlio grūdelis byloja jai apie gimtosios žemės lietuviškumą ir grožį. Pradėjo ruoštis daktaro laipsniui gauti. Girdėjau, kad dabar vis dar keliauja su kastuvėliais po Vilniaus kraštą ir visą Lietuvą jau kaipo Daktarė V. Čepulytė.

* * *

Trečioji žinoma "Vaidilos" aktorė — Stasė Blaževičiūtė-Kazlauskienė-Melėnienė. Panašiai, kaip Mykolė, rusų revoliucijos metu liko be tėvų. Priglaudė ją Vileišienės vedama prieglauda. Ten ji baigė pradžios mokyklą, o vėliau, gyvendama pas tetą (prieglaudos siuvėją) — lietuvių Mokytojų seminariją. Mokytojavo neilgai. Ir ją paviliojo "Vaidila". Iš prigimties gyva, linksmo būdo ir pilna sąmojaus, Stasė vaidino daugiausia komiškas roles komedijose. Jei užsiliks kur "Vaidilos" teatro archyvas — jame rasime daug mūsų sodietiško humoro, susipynusio su lenkų valdininkų, mokytojų, šnipų samprotavimais ir veiksmais lietuvių atžvilgiu. Stasė mokėjo pagauti būdingą okupanto elgesį, išreikšdama jį humoristiniu būdu kultūriniame ir politiniame lietuvių gyvenime. Kartais, nesusiorientavus, lenkų cenzūra tą humorą lengvai praleisdavo.

Tiek apie kelias vilnietes — kultūrininkes, savo veikla slaptai ir viešai skelbiančias išsilaisvinimo idėjas tautiečių tarpe sunkiais lenkinimo laikais

* * *

Kultūrinio darbo pagrindas yra švietimas. Apšviestame krašte ar visuomenėj kultūrinis darbas lengvesnis. Vilniaus krašte lietuvių liaudies švietimas buvo pradžios ir vidurinių mokyklų mokytojų žinioj.

Taigi, pravartu paliesti vilnietę mokytoją. Ji buvo rakštis okupanto akyje, ji buvo "raganos" įsikūnijimas ir viso pikto padaras. Vaikų motinų — sodžiaus moterėlių padedama, ji palaikė gyvą lietuvišką žodį vaikuose ir stiprino tautinę sąmonę liaudyje. Lenkams uždarius viešą lietuvišką mokyklą, mokytoja tapdavo "daraktore" (slapta katekizmo dėstytoja Dzūkijoj senais caro spaudos draudimo laikais). Nei Lukiškių, nei Gardino, nei Lydos kalėjimai jos nepalaužė. Pasitraukus iš mokyklos vienai — jos vietoj atsirasdova kita, kaip Stakauskaitė, Jurkevičiūtė, Rastenytė, Jauraitė, Čibiraitės, Maminskaitė ir daugelis kitų. Valdžiai uždarius Liet. Mokytojų seminariją (1926 m.) mergaitės stengėsi įstoti į lenkų seminarijas, kartais kurnors toli, Lenkijos gilumoj, tuo pačiu laiku studijuodamos lietuvių kalbą vasaros atostogų metu. Didelę pagelbą

švietimo darbe mokytojoms teikė įvairios moterų organizacijos ir jų pavienės narės. Jau minėjau Onutę Jodelytę — lietuvių laikraščių platintoją, stiprią redaktorių bei administratorių paramą ir "panelę Marytę" — Vileišienės "dešinę ranką" bendrabutyje. Be to žinoma buvo "Šv. Zitos" draugija, kurioje spietėsi buvusios ir esamos tarnaitės lietuvės. Jos už savo įnašus įsigijo namus (1928 m.), kur gyveno pačios ir išlaikė skalbyklą, audyklą, siuvyklą, kepyklą, knygynėlį ir t.t. Lietuvių tarpe populiariausia jų narė — skalbėja Juzytė, išnešiodama švarius skalbinius po miestą, į lietuvių namus atnešdavo politines "naujienas" bei perspėjimus. Savo namuose šv. Mikalojaus gatvelėje "Zitietės" nuolat ką nors globojo, ypatingai jaunimą, kuriam grėsė lenkų persekiojimai bei rusų ar vokiečių išvežimai. Kita panaši persekiojamųjų slapta prieglauda buvo dviejų seserų Filiomenos ir Valerijos Grincevičiūčių, Antakalnio kalnelių pušyne pasislėpęs, mažas ūkelis. Caro laikais ten slapstėsi studentai nuo žandarų letenos (nekartą ir jaunam Pilsudskiui teko priglausti ten galvą). Lenkų laikais lietuviška mokykla turėjo ten savo daržėlį, kur tarp gėlių ir daržovių (mokinių išaugintų) nekartą tekdavo atlikti slaptas pamokas. Veikėjai ruošė ten lenkų cenzūros uždraustas politines paskaitas, pasmerktieji kalinimui ir ištrėmimui slapstėsi iškastose "bulvėms laikyti" duobėse. Seserys Grincevičiūtės visus globodavo.

Tarpe tokių gerų vyresnio amžiaus lietuvių moterėlių buvo žinoma ir Antanina Tamulevičienė su savo tamsia "kamarėle" virtuvėje, kur išgelbėjo daug giminių ir prietelių vilniečių. Jai nebuvo svetimas lietuvių politinių kalinių globojimas Sibire, kur ji išgyveno daug metų nuo vaikystės dienų. Grįžus po revoliucijos (1922 m.) į savo vyro Jono Tamulevičiaus tėviškę — Dzūkiją, apsigyveno su šeima Vilniuje, kur tęsė savo "misiją" per visas okupacijas ligi 1965 metų, kol pati pasitraukė iš Vilniaus, išskrisdama pas dukras į tolimąją Kanadą, kur mirė sulaukusi gilios senatvės.

* * *

Praėjo Moters Metai, daug buvo rašoma apie įvairias moteris. Šiuo rašiniu norima nors trumpai paminėti lietuvę moterį lenkų okupacijos laikotarpyje, jos vargus, darbus ir pasiaukojimus, kurie paliko reikšmingą įnašą Vilniaus miesto ir krašto lietuvybės ir kultūros išlaikymo istorijoje.

BERNARDAS BRAZDŽIONIS

PRABĖGANTIS ŠEŠĖLIS

— Eiva, — Tu man tarei, —
Į augštumas iš tų pakalnių ir tų pelkių.
Nematoma ranka atstūmei durų velkę.
Ir pasirodė žiburiai.

Ir pasirodė tolimas dangus,
Kaip Tavo vardas — didis, stebuklingas,
Ir koks suvargęs — lyg žmogus, lyg ne žmogus...

— Eiva, — Tu man kaip tėvas pakartojai.
— Eiva, — atsiliepė šilai, pakalnės, gojai...
— Einu, — tariau

Ir langines namelio tuščio uždariau.
Ir liko žemė, liko gruodas, liko gėlės,
Ir dienos, kaip lengvai prabėgantis šešėlis.

(1943. I. 6)

ZUZANA DAUGVAINIENĖ
(1903 — 1976)

APIE MOTERŲ SUVEDŽIOJIMĄ PRAEITY IR DABAR

P. GAUČYS

REMBRANDT AUTOPORTRETAS

Viena labiausia paplitusių ir pasaulinės reikšmės turėjusių literatūrinių legendų buvo Don Žuano, moterų suvedžiotojo legenda. Jai pradžią davė žymus ispanų XVII šmt. dramaturgas Tirso de Molina savo drama "Sevilijos suvedžiotojas ir akmeninis svečias" (1636). Tai buvo pirmoji Don Žuano drama pasaulio literatūroje. Jos herojus Don Žuanas Tenorijas, kaip universalus tipas, savo populiarumu rungiasi su Don Kichotu. Tirso Don Žuaną vaizduoja kaip antžmogišką bebaimį vyrą, nepaisant daugelio jo ydų ir Dievo niekinimų. Dvikovoje jis nuduria tėvą vienos jo suvedžiotų mergaičių. Tuo nepasitenkindamas, vėliau jis ateina į bažnyčią, kur jis palaidotas, ir jo akmeninę statulą kviečia pietauti prie jo kapo. Čia statula nužudo Don Žuaną, kurio siela nutrenkiama į pragarą. Daugelis ispanų rašytojų ta tema sukūrė romanų, dramų ir poemų. Iš jų pati garsiausia José Zorilla "Don Juan Tenorio" (1844). Be ispanų, Don Žuano mitą traktavo tokie garsūs pasaulio rašytojai, dramaturgai ir poetai, kaip, pvz. prancūzų Moliere, Dumas, Rostand ir O. L. Milašius; italų Goldoni, anglų Baironas, Shaw, vokiečių Grabbe ir Lenau, rusų Puškinas. Taip pat garsi ir Mozarto opera "Don Giovanni".

Gal dar šakotesnė literatūra apie donžuanizmą, kaip visuomeninę ir dorovinę apraišką, ypač Don Žuano (ispanai taria Don Chuan, tačiau mūsuose yra prigijęs prancūziškas jo ištarimas, atseit Don Žuanas) tėvynėje, Ispanijoje. Iš žinomiausių ta tema studijų, čia panaudojamos Dr. Gregorijo Maranjono, plačiai žinomo gydytojo, istoriko ir psichologo mintys, o taip pat ir rašytojo Ramon Perez de Ayala.

G. Maranjonas tai apraiškai aiškinti parašė kelias įžvalgias studijas, mėgindamas donžuanizmą nušviesti kaip galima visapusiškiau. Pirmiausia jis iškelia didelę klaidą laikyti Don Žuaną vyriškumo prototipu, kai iš tikrųjų yra visai priešingai. Esą įvairių tokios klaidos priežasčių. Pirmoje eilėje pats tos legendos sukūrimas. Anot Maranjono, Don Žuanas, kaip personažas, esąs toks senas, kaip pasaulis. Jis dažnai pasirodo Biblijoje: Sodomos ir Gomorros ugnyje žuvo daugybė donžuanų.

Kitoje vietoje Maranjonas dar priduria: "Don Žuanas gyvena moterų apniktas ir bėga nuo vienos prie kitos, niekad nė prie vienos nesustodamas. Ir ne todėl, kad nė viena jo nepatenkina, bet, priešingai, kad pirmapradis jo instinktas pasitenkina bet kuria tų moterų — ar ji būtų princesė, ar darbininkė. Don Žuanas gyvenimo problemų akivaizdoje parodo būdingą nesugebėjimą. Jis neturi nė išradingumo, nė kūrybingumo."

Maranjonas tvirtina, kad donžuanas neatstovauja vyriškumo prototipo. Daugeliui gali pasirodyti keistas tvirtinimas, kad vyrai iš esmės nėra užkietėję moterų medžiotojai, bet veiklūs ir darbštūs, neretai drovūs, o ne donžuanai, suvedžioję vargšes moteris. Anot Maranjono, yra dar viena esminga donžuano psichologijos smulkmena: moters lytinės traukos centras pereina į vyrą, kuris tuo būdu pritraukia moterų žvilgsnius ir norus. Kitos ypatybės jau nebėra tokios ryškios, jos rodo donžuano biologines savybes: jo garbės troškimą, jo nesugebėjimą pastoviai kur įsikurti, jo lošimų aistrą ir jo polinkį meluoti. Šis pastarasis bruožas yra labiau būdingas moterims, kaip silpnesnės lyties apsigynimo priemonė prieš vyrų stipresniąją. Donžuanizmo tyrinėtojai, sako Maranjonas, užmiršta kad moterys donžuaną įsimyli be ypatingo paskato. Tai nepilno lytiškumo atstovės, su tais pačiais nenormalumais kaip

ir suvedžiotojas. Tokios moterys išlaikė gyvą donžuaninės legendos ugnį. Kitais atvejais tai moterys su užgesusiais instinktais ir lengvai pasiduodančios suvedžiotojo apgaulėm. Normali moteris, tvirtina Maranjonas, niekad nebuvo jokio Don Žuano suvedžiota.

Žymus ispanų rašytojas ir kritikas, Ramon Perez de Ayala, pažymi, kad jeigu prieš pasirodant Don Žuanui, buvo neginčijama tiesa, jog patrauklumo centras sukosi apie moterį, donžuaniško idealo atsiradimas įvykdė tikrą revoliuciją, visiškai pakeisdamas susidomėjimo ašį: moteris ėmė veržtis prie vyro. Toks suvokimas labiau būdingas žydams ir mahometonams nei vakariečiams krikščionims. Žydų tarpe kūniškas santykis reiškė dėmę moteriai, tuo tarpu kai vyriškis dėl to nebuvo moraliai smerkiamas. Krikščionybė šitą sampratą pakeičia, kadangi Dievo Sūnus gimė iš moters, šiai paliekant nesuteptai. Mahometonai šiuo požiūriu sekė žydus. Pas juos vyras yra moteriškos sistemos centras, nes ji sukasi aplink jį. Haremas yra ryškiausias to simbolis.

Moteriai praradus sistemos centrą, rašo Ayala, ir šiam tapus išimtina vyro nuosavybe, moteris ėmėsi meilės iniciatyvos. Jau nebe vyrai jieško moters, bet moterys persekioja vyrus. Iš pirmo požiūrio atrodo, kad Don Žuanas suvilioja ir skriaudžia moteris, bet giliau įsižiūrėjus, matome, kad jis pats yra jų auka ir suvedžiotasis. Nors ir kaip atrodytų keista, tvirtina Ayala, Don Žuanas tariasi laisvai suvedžiojąs moteris kaip baisus ištvirkėlis, bet iš tikrųjų jis pats yra suvedžiojamas ir jo veiksmus jam diktuoja jame glūdinti lemtis.

Don Žuano įdomus bruožas, tai jo moteriškas būdas. Čia Ayala sutaria su Maranjonu, kai tvirtina, kad moterims Don Žuanas yra meilės gravitacijos centras, o ne Don Žuanui moterys. Todėl jis ir eina nuo vienos prie kitos, kas kartą vis labiau nusiminęs ir užsidegęs, kaip prasilošiantis lošėjas, nerasdamas sau tinkamos moters. Taip pat todėl Don Žuanas yra pasmerktas niekad neturėti vaikų.

Donžuanizmas, Ayalos manymu, nėra paprasto patvirkimo sinonimas. Don Žuanas buvo patvirkėlis, taip, bet savotiškas patvirkėlis. Mergišius vien tenori išnaudoti ir pasismaginti moterimi, o Don Žuanas siekia, kad jinai pamiltų jį. Įdomiausia yra tai, pastebi Ayala, kad jis nieko nedaro, kad moteris juo susižavėtų. Ši suvedžiotojo pavergiama staiga, tarsi įsmigus strėlei. Don Žuane glūdi užsidaręs velniškas veiksnys, meilės burtai, nes velnias iš esmės yra suvedžiotojas.

Suvedžiotojas neturi visų svarbiausių pojūčių; pilnai naudojasi vien tik lytėjimu ir skoniu. Visi kiti — regėjimas, klausa, taip graikų aukštinami kaip grožio pagavos priemonės, vos reiškiasi grynai gyvuliniam lygyje. Galiausiai, Don Žuanas yra kosmopolitas. Tame laikotarpyje, kai kelionių troškulys sutapo su nuotykių geiduliu, herojaus kosmopolitiškumas galėjo stebinti daug stipriau nei nūdien. Don Žuanas yra universalus žmogus savo būdu, kiek tai atstovauja kažką esmingą vyriškai lyčiai, ir kas yra daugiau ar mažiau išvystyta, gal paslėpta visuose vyruose.

Savo gyvenimo gale dr. Maranjonas priėjo išvadą, kad nūdien Don Žuanas yra visiškai anachroniškas herojus, perdėm neatitinkąs mūsų laikams. Be abejo, Don Žuano tipas neišnyko, tačiau apystovos, kuriose jis reiškiasi, pagrindinai pasikeitė. Pakito visuomeniniai ir draugavimo santykiai, o taip pat dorovinė padėtis ir vertinimai. Tradicinis Don Žuanas veikė ypatingoje aplinkoje. Tada paprastos moterys nebuvo imamos dėmesin, suviliojimas tarnaitės niekam nedarė negarbės. Rytų Europoje, kur baudžiava ilgiausia išsilaikė, kaimietė moteris buvo visiškai beteisė, tikrovėje buvo laikoma verge. Rusų ir lenkų literatūroje yra aprašymų (iš tų laikų) apie dvarininkų subuvimus, į kuriuos būdavo suvaromos jaunos merginos palinksminti svečiams, įkaitusiems nuo šokių, alkoholio ir nuo bendravimo su poniomis bei panelėmis. Taip būdavo kelioms dešimtims metų praėjus nuo baudžiavos panaikinimo. Galima įsivaizduoti kas vykdavo prieš tai!

Tačiau, kaip minėjau, į kaimietes nebuvo atsižvelgiama. Don Žuanas siekė augščiau. Negerbimas santuokos, toks būdingas pavyzdiniam Don Žuanui, turėjo kažką bendra su viduramžių meilės samprata, taip rūpestingai trubadūrų bei truverių propaguojama. Anot jų, santuoka tai meilės karstas. Jau seniai buvo pasakyta, kad jeigu Pertrarka būtų vedęs Laurą, niekad nebūtų buvę sukurti jo žavingi sonetai, o jeigu Beatričė Portinari nebūtų numirusi ir būtų ištekėjusi už Dantės, taip pat nebūtų buvę nei "Naujojo gyvenimo"„ nei "Dieviškos komedijos".

Kai buvo tikima, kad santuoka nužudo meilę, meilės reikėjo jieškoti už santuokos ribų. Yra išlikęs Elojizės laiškas Abelardui[1]). Juo atsakoma į siūlymą susituokti: "Beveliju likti jūsų drauge ar meiluže. Jeigu ir viso pasaulio valdovas norėtų mane pagerbti savo žmonos titulu, man valdyti atiduodamas visą pasaulį, būčiau labiau dėkinga palikdama jūsų meiluže nei imperatoriaus žmona". Tokioje aplinkoje Don Žuano žygiai nesudarė jam jokių sunkumų. Juk nieko nėra lengvesnio, kaip paimti silpną ar visai neginamą tvirtovę.

Valdovų dvaruose praktikuojama meilė, su tokiu entuziazmu poetų augštinama, greitai susilaukė savo teoretikų ir nuostatų davėjų. Labiausia paplito André de Chappelaine'o traktatas "Taurios meilės knyga", kuri yra reikšmingas tų laikų papročių dokumentas. Rafinuotas erotiškumas, autoriaus teigimu, turi būti išimtina valdančiųjų privilegija. "Liaudis prie to nepriaugo, ji turi jungtis ir veistis kaip gyvuliai. Tačiau, jeigu galingas ponas ar bajoras įsižiūrės į paprastą kaimietę, jis turi pilną teisę į ją, o jeigu susidurtų su pasipriešinimu, lai nevengia ir smurto". Kaip matyti, tuo metu Don Žuano legenda dar nebuvo susidariusi, nes šis bevelijo klastą. o ne brutalią jėgą.

Suvedžiotojo legenda gimė ir subrendo beisivyraujančių puritoniškų tendencijų tiek katalikų, tiek protestantų pasaulyje. Apsimestinis lytinis susilaikymas patapo įsakymu. Taip V. Braghetonas pradėjo senovės deivių statulas apvilkinėti kelnaitėmis ir liemenėlėmis. Kalvinas. tapęs Genevos burmistru, įsakė sudeginti garsaus dailininko, Luko Kranacho paveikslus, vaizdavusius nuogas moteris. Pernelyg didelis papročių griežtumas pirmiausia sukelia smalsumą, o paskui maištą. Vienu ir kitu atveju naudojasi Don Žuanas, profesinis suvedžiotojas, tik jau ne mėgėjas. Suvedžiotojo tragediją sudaro tai, kad jis niekad nepatiria tikros meilės, nors jam atrodytų, kad jis daugybę kartų buvo įsimylėjęs.

Kiekvienas laikotarpis turi savo meilės sampratą. Ja domėjosi didžiausi pasaulio mąstytojai: Platonas, Aristotelis, šventas Augustinas, šventas Tomas, Descartes ir Spinoza. Mistikams meilė turi religinį pobūdį, italų Atgimimo pagonims ji "grožio troškimas". Jeigu tiesa, kaip kaikas tvirtina, kad meilė tai pirmiausia teigimas savo asmeninio skirtingumo išrinktosios moters atžvilgiu, tai tipingas Don Žuanas neturi tikros asmenybės,

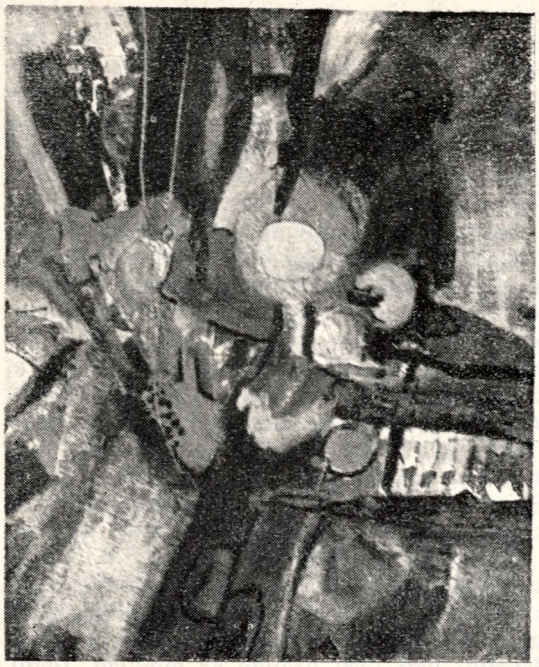

jis neišgyvena meilės, maitinasi įsimylėjimais, o tai visai kas kita. "Tai ne Don Žuanas laimi moteris, — rašo ispanų filosofas Ortega y Gasset, — tai jos jį laimi". Kitaip sakant, jeigu moterys jį suvilioja, jis nėra viliotojas, nėra suvedžiotojas, o suvedžiotasis. Ortegos y Gasset donžuanizmo aiškinimas gali būti ginčijamas. G. Maranjonas, kaip matėme, tą klausimą aiškina kiek skirtingai, tačiau taip pat griežtai atmeta Don Žuano legendą. Tariamam suvedžiotojui teimponuoja tik skaičius: juo daugiau moterų, juo didesnė garbė.

Ispanų poetas José Zorilla savo dramoje "Don Žuanas Tenorijus" vaizduoja du tokius kiekybės fanatikus: don Žuaną Tenorijų ir Don Ruy Mechiją, besigiriančius ir išvardijančius pavardes jų laimėtų moterų: kas daugiau. Jeigu senąjį Platoną paimtume tokios dvikovos liudininku, graikų filosofas būtų labai nustebintas, nes jam meilė tai mėginimas bendrai (vyro ir moters) siekti tobulumo. O čia, priešingai, skubėjimas, karštakošiškas rekordų jieškojimas: kad tik greičiau, kad tik daugiau!

G. Maranjonas pastatė klausimą istorinėje perspektyvoje. Dabartines lytinių praktikų visuomenines formas jis laiko labai tipingom istorinėms permainoms. Neribota lytinė laisvė visad ėjo kartu su civilizacijos nuosmukiu, su persilaužimu, su krize. Lytinis palaidumas paskubino Romos imperijos žlugimą. Panašiai įvyko ir XVIII amžiuje, pirma nei atėjo prancūzų revoliucijos tvanas. Būdinga, kad Šviečiamojo laikotarpio paruošėjai, kurie kantriai rengė gilijotinos laimėjimus, visai nebuvo moterų išlaisvinimo šalininkai. Diderot jas laikė vyrų malonumų instrumentais, labiau ar mažiau atvirai jas niekino. Nanašiai elgėsi ir to šimtmečio rašytojai: Voltaire, Montesieu, netgi ir Rousseau. Nei Dantonas, nei Robespieras nenorėjo girdėti apie moterų teisių sulyginimą su vyrų.

"Don Žuanas, — rašo Maranjonas — moterų suvedžiotojo simbolis. Mano galva, tai buvo netikras simbolis, kaip ir daugelis kitų. Tačiau tikras ar netikras, atstovavo tam tikrą tikrovę: teatrinę, avantiuristinę ir romantinę, vedančią į moters suviliojimą. Nūdien viso to jau nebereikia. Keletas telefonu pasakytų žodžių, trumpa automobiliu išvyka užmiestin atstoja tai, kas anksčiau buvo meilės intryga ar paslaptingas ir didvyriškas nuotykis. Suprastėjo ir išorinė išvaizda: dabar abiejų lyčių jaunimas mėgsta būti apšepęs ir nevalyvas. Tai dar vienas smūgis Don Žuanui. Tačiau būtų perdėjimas tvirtinti, kad Don Žuanas negrįžtamai nuėjo į praeitį. Vyro laikysena meilės atžvilgiu visad ta pati, kaip švytuoklė svyruojanti tarp dviejų kraštutinybių: laimėtos meilės, kuri duodasi išaukštinama arba dovanojamos, atseit paniekintos. Gyvename dovanojamos meilės laikotarpyje, todėl Don Žuanas neturi jokio pagrindo egzistuoti. Bet, niekas negali užtikrinti, kad kurią dieną vėl neateis jo valanda".

Kitoje vietoje Maranjonas sako: "Vyriškumas tai įvertinimas, o ne kiekis, todėl tobulas vyras tenkina savo instinktą ne daugeliu romansų, gal tik vienu vienintėliu, pagilintu ir praturtintu visais jausminiais atspalviais. Tokis man yra Otelas — Don Žuano priešingybė".

Maranjonas išveda labai tikslią analogiją. Don Žuanas sueina su daugeliu moterų, bet nepažįsta nė vienos. Jis yra kaip turistas, kuris trumpu laiku aplanko daug miestų, mato daug peizažų, istorinių paminklų, bet viską apžiūri taip greitai ir paviršutiniškai, jog neįstengia suprasti lankomos šalies ir jos gyventojų. Tiksliai Don Žuaną aptariant, galima pasakyti, kad jis vykdo meilės turizmą. Kas per 24 valandas aplanko Paryžių, tas neturi supratimo apie Paryžių. Bėgiodamas nuo vienos moters prie kitos, Don Žuanas neturi supratimo kas yra moteris, skaičius ir greitis jam užtemdo esmę.

Galutinoje išvadoje reikėtų pasakyti, kad kiekvieną moteris turi tokį suviliotoją, kokio užsitarnauja, nes juk jos pačios išugdo savus Don Žuanus.

---

[1]) Nepaisant šitokio pasisakymo, Elojizė galiausiai ištekėjo už Abelardo (1079—1142) prancūzų teologo ir filosofo, išgarsėjusio asvo meile Elojizei (1101—1164) irgi išgarsėjusiai savo laiškais Abelardui.

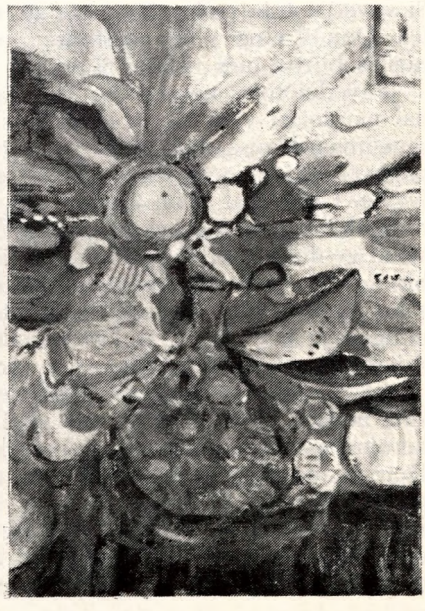

KOMPOZICIJOS
S. KVIETIENĖ

VAIŠĖS MŪSŲ PARENGIMUOSE

B. ŠIMKIENĖ

Labai svarbi ir plati lietuvių kultūrinio ir tautinio veikimo sritis yra parengimai. Visose mūsų gausesnėse kolonijose galima dešimtimis priskaičiuoti įvairių organizacijų, klubų, sambūrių ir t.t. Mūsų gi visas veikimas daugiausia ir pasireiškia per vienokias ar kitokias organizacijas. Žinome iš patyrimo, kad ką nors nuveikti, suorganizuoti geriau sekasi susimetus mažesnėm, bet veikliom ir sutarančiom žmonių grupėm. Ir todėl kiekviena organizacija ar grupė žmonių stengiasi kalendoriuje gauti patogų laiką, kad į jų renginį atsilankytų kiek galima daugiau žmonių. Tarp parengimų rengėjų atsiranda didelė kompeticija, daroma kas tik įmanoma ir įstengiama, kad pobūvis pasisektų. Kaip žinome, ne visų organizacijų parengimai visuomenės vienodai vertinami, skaitlingai lankomi, jų tikslai paremiami. Net apsirengimą — pasipuošimą, mūsų pačių nustebimui, įpratome derinti prie organizacijų ir jų parengimų pobūdžio. Baliaus tonas ar kultūrinis lygis pirmiausia pareina nuo baliaus ruošėjų ir taip pat nemažiau nuo baliaus lankytojų.

Žmonės į parengimus kviečiami, viliojami ne tik dar negirdėta ar nematyta nauja programa, nauja salės dekoracija, bet ypač vaišėmis — pačių moterų paruoštais įvairiais gausiais skanėstais ir vyrų pripirktais gėrimais.

Kartais atrodo, kad daugiau domimės vaišėmis, negu pačia programa, nes dabar jau visur įėjo į madą kvietimuose ar skelbimuose labai ryškiai pažymėti, kad po programos bus vaišės — kavutė, punšas, šampanas . . . Be kavutės kokiai paskaitai, ar parodos atidarymui, dabar žmonių ir nebepasiseka sukviesti. Sauso — ne visi beklauso. Parengimų ruošėjai visuomenę išpaikino, pripratino. Turi būti ir vaišės. Tas ir gerai ir labai gerai, nes kaip tik tų vaišių — kavučių metu ir vyksta tikras pasižmonėjimas, susitikimas su prieteliais, padiskutavimas aktualiomis temomis. Žmonės vaišių laukia, visada jų pageidauja ir tikisi.

Kaikuriais atvėjais vaišės, ar kad ir mažas užkandis tikrai yra reikalingas, jei pasitaiko normalus laikas pasistiprinti. Sekmadieniais, po pamaldų, prieš ilgesnę paskaitą, pranešimą, ar susirinkimą, užkandis labai pageidaujamas, nes žmonės ramiau klauso ir nesiskubina į namus ar restoranus užkandžiauti. Visa bėda, kad tokiom skubiom užkandom, mes stalus apdedame saldžiais riebiais pyragais, nes tai lengviausias ar patogiausias vaišių paruošimo būdas ir dėlto netenka perdaug abejoti, ar nesutikti.

Parengimuose, turbūt visose mūsų kolonijose, tikintis daugiau svečių, ruošiamas vadinamas stalas — bufetas su šaltu, ar šiltu maistu ir kartais būna šilto ir šalto. Visos vaišių ruošėjos — šeimininkės stengiasi, suprantama, pagal galimybes bei turimas sąlygas, pagaminti skanų ir įvarų maistą, kad įtiktų svečiams ir kad visiems visko užtektų. Labai retai pasitaiko, kad maisto būtų mažoka, dažniausiai jo būna perdaug. Viename skaitlingos organizacijos baliuje teko matyt tokį paruoštą bufetą. Buvo po dvi dideles lėkštes kalakutienos ir kumpio, buvo jautienos, šaltienos, silkių, kiaušinių, keli indai įvairių mišrainių, salotų ir kitokių reikalingų priedų. Buvo pasirinkimo pakankamai. Vienok prie šio gausaus ir įvairaus maisto, dar buvo atnešta šiltų keptų viščiukų, dešrų, kugelio (be jo negalima apsieti) ir šutintų kopūstų (vėlai vakare ir baliuje).O dar prie kavos — saldūs tradiciniai kepiniai. Šį kartą nebuvo racionalaus maisto planavimo, arba norėta ta maisto gausybe svečius labai jau pavaišinti, kad ir sekantį kartą atsilankytų. Yra žmonių, kurie pageidauja, kaip balių ruošėjai teigia, kad būtų visokio

NATIURMORTAS
R. ARBAITĖ

maisto — šilto ir šalto. Betgi yra ir tokių, kurie norėtų gauti šiltą, kad ir kuklią vakarienę, nes tie patys šalti užkandžiai, kad ir skanūs, nusibosta.

Šiame krašte pobūviams taip pat vartojama vad. cold cuts ir visokios daržovių bei vaisių salotos, bet šiltai vakarienei ar pietums paprastai patiekiama viena mėsa, daržovės, salotos, duona, sviestas, kava ir desertas. Žinoma, ištaigingoms vaišėms, dar kaikas pridedama — vienas kitas užkandis, koks užkepimas ir bendrai visi patiekalai su kokiais nors priedais ir papuošimais. (Įdomu, kad Elizabette Post pataria salotas patiekti kartu su pagrindine duotimi, tik, žinoma, ant atskiros lėkštės). Ponia Betty Ford McCall's žurnale pasakoja, kad net Baltuose Rūmuose mažinanti duotis ir kreipia didelį dėmesį, kaip kad ir kitos šeimininkės, į maisto sveikatingumą, jo vertę ir kainą. Paskutiniais laikais maisto trūkumas pasauly, daugelio kraštų žmonių alkis — tapo labai aktuali tema, pasaulio reikalus aptarinčiųjų pareigūnų.

Parengimuose, programai pasibaigus, kuris nors iš rengėjų pakviečia svečius vaišintis šeimininkių paruoštais skanėstais ir gėrimais. Staiga, ko ne visi svečiai vienu metu sustoja, skuba prie stalo, kartais net viens kitą aplenkdami. Eilėje tenka pastovėti ilgoką laiką, kol prisistumi prie stalo, nes žmonės, priėję prie gausiai ir įvairaus maisto apdėto stalo, ilgai renkasi ir, norėdami visko paragauti, lėkštes prisipildo visokio maisto. Paskui skuba valgyti, užmirštant vad. "ceremonijas", kartais kaimynams pasisakydami, kad neteko namuose užkąsti, esame išalkę. Jeigu paisyti senesnių laikų etiketo, tai nedera svečiuose, ypač privačiuose, parodyti savo didelį apetitą, bet dabartiniais laikais, matyt, tų senų taisyklių nebesilaikoma. Dar pravartu atsiminti, kad ruošiantis į balių, šeimininkės nebenori maisto gaminti, ne tiek kad "sutaupytų", kiek norėdamos pačios pailsėti ir apsirengti, kas yra visiškai suprantama, pateisinama ir patartina.

Vieną kartą greta sėdintis prietelis, stebėdams mūsų tą parapijietišką, šeimyninį vaišinimosi būdą ir iš viso pasižmonėjimą, prasitarė — ar mes tik čia begyvendami nesuprastėjome. Nesinorėtų su šia nuomone sutikti. Žinoma, gyvenant įvairių tautybių, kultūrų ir papročių sūkuryje, kaikas ir nepageidaujamo prie mūsų prilipo ir per ilgesnį laiką primiršome europietiškus etiketus ir papročius. Be to, etiketas ar papročiai nėra pastovūs — keičiasi kartu su visuomeninio gyvenimo raida. Mes, kaip ir kiti europiečiai, buvome pripratę valgyti visą laiką šakutę laikant kaire ranka, peilį — dešine. Amerikiečiai, atsipjovę mėsos kąsnelį, peilį padeda ant lėkštės, šakutę su maistu paima dešine ranka sekančiam kąsniui, šakutė vėl imama kaire ranka. Šis zig-zag valgymo būdas atrodo varginantis ir pareikalauja daugiau laiko. Tačiau abu valgymo būdai šiame krašte yra praktikuojami.

Privačiuose baliuose, kai kviečiama daugiau svečių, taip pat ruošiama bufetinio stiliaus vaišės, dažniausiai su šaltu maistu, nes taip patogiau šeimininkėms. Dėlto netenka abejoti. Čia yra proga kur išsitiesti, parodyti visą savo kulinarinį bei estetinį sugebėjimą ir kitokias plonybes. Taip pat ant stalo bus visokių rūšių mėsų (kaikurios sugeba net paršiuką pasigauti), žuvų, silkių, mišrainių, salotų ir kitokių priedų. Na, ir prie kavos turi būti "napoleonas". Kitų kepinių gali ir nebūti. Teko nekartą nugirsti — esą ne balius, jeigu nėra "napoleono" ir didelio bliūdo grybų. Taigi tų "napoleonų" būna viešuose svarbesniuose pobūviuose, bet dar daugiau privačiuose. "Napoleonai" prancūziški, "napoleonai" lietuviški. Mes tuos tikrus prancūziškus "napoleonus" sulietuvinom. Prancūziški būna tokie sumirkę, nes gausiai pertepti kremu. Leituviški turi būti sausi, labai trapūs, pertepimai negausūs. Tų "napoleonų" pamėgimas, jų vertinimas, kartais sudaro net komiškas situacijas — kur tik tas tortas ant stalo atsiranda, beregint sunaikinamas. Teisybė, ne visos ir mokame gerą "napoleoną" išdoroti, o kurios sugeba, tas žinias dažniausiai pasilaiko sau. Pyragų ar kitų naujai atrastų patiekalų receptais ne visos nori pasidalinti, betgi už tai nedera pykti ar peikti. Ir svečiams būna įdomiau, kai ant stalo pamatai ką nematyta, ar tik tų namų "specialybes". Ar išpuola, pamačius ką naujo, prašyti recepto, Manytume, kad ne. Jeigu kokiu patiekalu susidomėjai ir jeigu šeimininkė to recepto nepasiūlo, tai tuomi kalba ir turėtų pasibaigti. Kulinarinių paslapčių reikalu teko patirti ir kitokią nuomonę. Vienose jaunų ponių vaikų gimtadienio vaišėse, po užkandžio, matau pora ponių kažką užsirašinėja. Sakau, gal jūs čia kokios reporterės, ar ką. — Ne, mes tik pasidaliname receptais, jei kuri kokį įdomų suranda, ar sugalvoja. Manytume, kad tai labai protinga ir draugiška.

Nėra baliaus be išgėrimo ir rūkymo. Taigi, turi būti ir baras, nes baras yra gera žaliojo aukso kasykla. O jau rūko visi rūkantieji baliuose daugiau negu normaliai — namuose, nes tai esą yra tam tikras užsiėmimas, mada. Ir visiškai nepaisoma, arba labai retai atsiprašoma, jei prie stalo sėdintieji suka nosis į šalį kiek begalėdami. Taip kad po vienos kitos valandos oras pasidaro nebepakenčiamas. Todėl vyresni svečiai turi salę apleisti, nors dar ir norėtų ilgiau pasižmonėti.

Nors ir savaime suprantama ir žinoma, bet šią progą reikia specialiai atžymėti, kad visų vaišių ruošėjos, viešų ir privačių, yra moterys. Moterys ne tik paruošia vaišes, bet dar dažnai ir parengimų programas išpildo — daina, šokiu ar kūrybiniu žodžiu. Vaišėse tie visi nekasdieniniai valgiai — skanėstai, neatsiranda ant stalų tik šiaip sau, lyg burtininkei pamojus lazdele. Tai būna tam tikro planavimo, važinėjimo, įtempto darbo, skubėjimo ir dažnai neišmiegojimo rezultatas. Viena ponia kartą skundėsi, — kai aš, sako, ruošiu vaišes, tai visą savaitę neišmiegu, nes ir naktį galvoju, kad ko neužmiršus . . . Mes, lietuvės, kad jau vaišiname ką, tai jau vaišiname iš visos širdies, savęs nesigailėdamos ir visu kuo ką turime geriausio, ar ką suspėjame pagaminti. Pav. amerikiečiai nėra linkę atiduoti svečiui brangų maistą; jie net vien tik spagetėmis pavaišina, nes taip pas juos priimta. Mes elgiamės atvirkščiai — svečiui — kas geriausio, o sau — kas lieka, ar kaip išeina. Tai, matyt, toks jau mūsų įgimtas vaišingumas ir gal, reikia pripažinti, noras pasirodyti.

Bendrai imant, nežiūrint kaikurių, mūsų manymu, nepageidaujamų pasireiškimų iš balių lankytojų pusės ir ypač iš balių ruošėjų — tos bereikalingos gausybės maisto ant stalų (kuo amerikiečiai pamatę stebisi), moterys visuose parengimuoe, ar jos ruoštų savo kokios organizacijos vardu, ar pakviestos šeimininkės, paruošia nuostabiai puošnias vaišes, akį viliojančius, papuoštus bufetus — su gėlėmis, žvakėmis, vaisiais ir kitaip. Jos už tą svarbų lietuviškam labui darbą, nusipelno įvertinimo, pagarbos ir padėkos.

KOSTAS KUBILINSKAS ANGLIŠKAI

THE FROG QUEEN

M. G. SLAVĖNIENĖ

Kostas Kubilinskas. **Varlė karalienė.** Antras leidimas. Vilnius: Vaga, 1967. Kostas Kubilinskas. **The Frog Queen.** Moscow: Progress Publishers, 1974.

Išskirtinę vietą lietuviškoj vaiku literatūroj užima Kostas Kubilinskas. (1923 - 1962), kurio pagrindinė kūrybos sritis yra poezija ir kurio eilėraščiai, jau beveik penkiolika metų po jo ankstyvos mirties, išleidžiami vis naujais tiražais. Šalia eilėraščių patiems mažiausiems kaip pvz. **Mano spalvos**, **Mano skaičiai** ir pan. ir lengvų siužetinių poemų iš kasdieninės vaiku apilnkos. Kubilinskas ypač išryškėjo savo eiliuotom pasakom ir pasakėčiom, kurias jis meistriškai sugebėjo pritaikyti vaikų skoniui ir psichologijai ir perduoti skambia, vaizdžia ir žaisminga forma. Atkuriant liaudies pasakas, Kubilinskui ypač pasisekė atkurti ir jų folklorinį koloritą ir išlaikyti veiksmo paprastumą, kalbos vaizdingumą, ryškią personažų charakteristiką ir aiškų dramatinį konfliktą. Ne bereikalo jo pasakos "Molio Motiejukas", "Bebenčiukas" ir "Vėjo botagėlis" su pastoviu pasisekimu vaidinamos lėlių teatruose. Naudodamasis tais pačiais liaudies kūrybos principais, kuriais jis rėmėsi rašydamas savo pasakas, Kubilinskas yra taip pat sukūręs didelį skaičių eiliuotų ir dramatizuotų pasakėčių iš žvėrių ir gyvulių pasaulio. Skirtumas tarp pasakų ir pasakėčių nėra ryškus, bet apibendrinant galima gal sakyti, kad pasakose dominuoja veiksmas, o pasakėčiose daugiau dėmesio skiriama fonui, aprašymui, pamokymui. Viena Kubilinsko populiariausių pasakėčių yra **"Varlė karalienė"**, humoristinio-satyrinio pobūdžio poema apie varlytę kurkulytę, kuri rengėsi ištekėti už turtingojo vėžlių karaliaus ir kuriai taip ilgai teko laukti seno ir lėto jaunikio, kad ji jo belaukdama ir pati paseno.

Stambiausi Kubilinsko rinkiniai **Stovi pasakų namelis, Buvo, buvo, kaip nebuvo** ir **Varlė karalienė**, pirmą kartą išleisti trumpai prieš autoriaus mirtį. Antroji laida (1967 m.) yra patrauklus, didelio, puošnaus formato leidinys, papuoštas ryškiaspalvėmis, ekspresyviomis, folkloristiniais motyvais paremtomis, Algirdo Steponavičiaus iliustracijomis. Tad kokia maloni staigmena pamatyti **Varlę karalienę** tame pačiame gražiame formate ir tomis pačiomis, į akį krentančiomis, iliustracijomis angliškam vertime: **The Frog Queen.** Vertė Avril Pyman.

Lietuviškas rinkinys susideda iš trijų dalių: "Senukai ir anūkai", "Linksmos pasakos" ir "Dykaduoniai ir grobuoniai". Pirmoje dalyje yra penkios eiliuotos pasakos, o kitose abiejose po penkias pasakėčias. Angliškoje versijoje, kuri yra sutrumpinta nuo 134 iki 82 psl., yra dešimt pasakų ir pasakėčių patalpintų po dviem antraštėm — "Merry Stories" ir "Grandfather's Stories". Trumpinant originalą labai nukentėjo pasakų grupė. Iš penkių pasakų atkrito trys, įskaitant tokius deimančiukus kaip "Joniukas aviniukas ir sesytė Elenytė" ir tą patį, jau minėtą, "Molio Motiejuką". Nežinome kokiais kriterijais vadovaujantis atranka buvo daroma, bet yra gaila, kad atkrito pasakos, kurios skaitytoja supažindina su mūsų tautosakos lobynu ir kurios jau įsitvirtino lietuviškos vaikų literatūros repertuare. Be to jos pasižymi įdomiais siužetais ir ryškiu gėrio ir blogio konfliktu, kas joms jau iš anksto garantuoja pasisekimą ir ką lengviausiai galima perduoti į svetimą kalbą ir kultūrą. O Kostą Kubilinską versti nelengva.

Sekdamas liaudies dainas, Kubilinskas išvystė savo poezijai būdingą lengvumą, muzikalumą ir paprastumą. Kubilinsko eilutė trumpa, suglausta, dažnai susidedanti iš vieno vienintelio žodžio. Jo posmeliai liete liejasi ir stringa į atmintį, prašyte prašosi būti balsiai skaitomi. Vienur kitur vertimas nuostabiai gerai priartėja prie originalo ir vykusiai sugauna Kubilinsko ritmą ir žaismingumą:

What a business
What a tale!
When the tortoise
Met the snail (F. Q., 35).

Oi tai buvo,
Tai nutiko! —
Straigė vėžlį
Susitiko (V. K., 93).

Taipogi randame gerą pradžią pasakėčios "Piemenėlis Trivainėlis":

Little shepherd
Trivainelis,
Rising early
In the morn,
Blew his flute,
Put on his sheepskin,
Stepped into the
Dew of dawn (F. Q., 69)

Piemenėlis
Trivainėlis,
Ankstu rytą
Atsikėlęs,
Apsivilko
Skrandele ,
Uždūdavo dūdele,
Ir po šaltas
Raseles
Gano baltas
Aveles (V. K., 111).

Toks žodžio lengvumas ir taupumas vertime deja nėra dažnas. Aplamai vertėjas turi polinkį Kubilinsko kondensuota eilutę apkrauti bereikalingų žodžių balastu, mėgsta originalą paaiškinti, papildyti. Štai pavyzdžiui pasakėčios "Liepsnabarzdis Rudabarzdis" paskutinis posmelis:

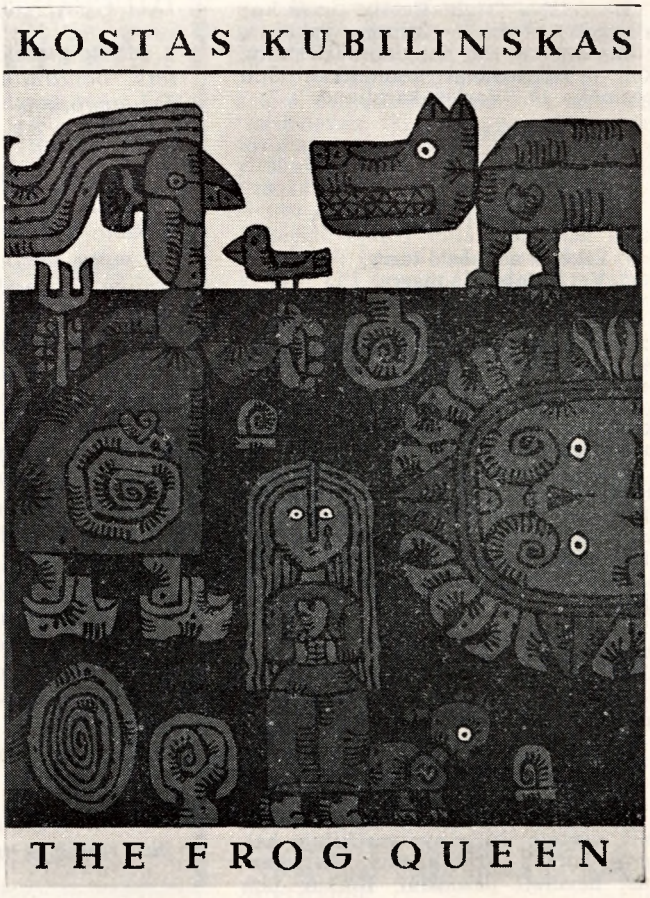

ILIUSTRACIJOS ALGIRDO STEPONAVIČIAUS

Piemenėlis po egle
Groja beržo tošele
Ir nebijo tarp kalnų
Liepsnabarzdžių milžinų
(V. K., 134).

So, shepher-lads,
Fear no
Gingerbeard Giant,
If you're bold,
Quick-witted,
And self-reliant (F. Q., 82).

Šiame atvejuj gal galima argumentuoti, kad originalo pakeitimas išryškina pasakėčios moralę. Bet yra ir tokiu atveju, kai vertime prisirenka būtų ir nebūtu žodžiu, kurie mintį aptemdina, o ne išryškina:

Jo mergelė nepažino
Ir langelį
Atkabino. —
Ugi žiūri,
Kad žvėris . . .
Strykt mergelė
Pro duris.
Pasipustęs ilgas kinkas
Vejas vilkas baisininkas.
Pasivijo jis mergelę
Ir prarijo kaip uogelę (V. K., 117).

This time she set
Wide the window-pane
Then — through the door
Right fleetly —
She ran and ran
For the ferry,
But the wolf sped after
And caught her up
And ate her up
Like a berry (F. Q., 75).

Ka reiškia "right fleetly" ir iš kur atsirado "ferry"? Mintis pakeista, ritmo nebėra. Dar daugiau neaiškumų, kai prasižengiama gramatikai. Štai posmelis iš "Varlės karalienės":

Gal ir netekėtų,
Gal ir palūkėtų,
Bet varlytei
Kurkulytei
Senio tartai rūpi (V. K., 66).

Like as not she'd tarry,
Yet before she marry
Were the frog-princess,
Pretty bog-princess
Not concerned about the coffers
(F. Q., 10).

Lietuviškas posmelis aiškus kaip kristalas, bet angliško, bijau, pilnai nesupras nei vaikas, nei suaugęs.

Nėra abejonės, kad vertimą apsunkina Kubilinsko labai jau platus, turtingas ir spalvingas žodynas, jo taiklūs, preciziški dialogai ir begalė vaizdžių idiomatišku išsireiškimu. Imkime sekančias dvi eilutes iš "Varlės karalienės":

O piršlys — storulis
Kurtinys burbulis (V. K., 65).

Kas lietuviškai skamba juokingai, angliškai tampa tikru kuriozu:

Hear the capercailye,
Envoy round of belly (F. Q., 9).

Susiduriant su tokiomis problemomis, vertėjo uždavinys yra kitoje kalboje surasti atitinkamus ekvivalentus, neversti pažodžiui. Kaikur jam tai gerai pasisekė. Varlytė kurkulytė perkrikštyta **Frog-princess, Bog-princess**, gobšė tampa **greedyguts**, Liepsnabarzdis Rudabarzdis — **Gingerbeard Giant** (galėtų būti ir **Flamebeard Giant**). Tačiau nekartą gaunasi įspūdis, kad vertėjas perdažnai remiasi žodynuose surastais žodžiais. Ėriukas nėra "little lamb", bet "ewe lambkin", vietoj rising in the dawn" jis rašo "rising in the dawning", kur užtektu "dark waters" skaitome "darkling waters". Senoviški išsireiškimai turi savo žavesį ir vietą, bet reikia žinoti, kaip juos naudoti ir gerai pažinti gyvą kalbą. Mūsų vertime, deja, pasigendame to sklandumo ir natūralumo, kurį randame gyvoje kalboje ir kuris vaiku poezijai yra būtinas. Kubilinsko atvejuj taip pat būtina artimai susipažinti su anglosaksišku pasakų pasauliu. "Vilką pilką baisininka" galima lengvai pakeisti į "big bad wolf", kurį visi vaikai tuojau atpažins. "Grey Wolf" jiems nieko neriškia. Fonetiškai verčiant "šuldu-buldu kakaryko" reikėtų pakeisti rašybą į ką nors tokio kaip "Sholdoo-boldoo kakareekoo'.' Šis posmelis irgi priklauso prie tų, kur nukentėjo ir mintis, ir ritmas. (V. K., 63, F. Q., 7).

Kartais vertimas pasiseka geriausiai, kai jis sukuriamas visai atsipalaidavus nuo originalo. Taip atrodo įvyko su Gobše (angliškai **Greedy-Guts**), kuri vertime skaitoma beveik neblogiau kaip originale. Ši linksma posma apie savanaudę mergaitę, kuri norėjo, kad saulė jai vienai šviestų, turi tiek daug humoro ir sąmojaus, kad ji lengvai galėtu užkariauti ir amerikoniukų širdis. Vertėjui taipogi pasisekė surasti geras antraštes: **The Wolf who lost his Tail** (Striukis bruodegis), **The Tortoise gives good Advice** (Vėžlio mokslai), **How the Wolf choked on an Ear of Barley** (Vilkas rijo ašaką).

Lietuviškų vaikų knygų vertimu į anglų kalbą turime tik vieną kitą, poezijos, berods, visai ne. Jau vien dėl to, nežiūrint stilistinių trūkumų, šis leidinys yra labai sveikintinas. Papuošta augšto meninio lygio iliustracijomis, knyga palieka malonų įspūdi ir neblogai supažindina anglosaksišką skaitytoją su Kostu Kubilinsku specifiniai, ir lietuviška vaikų poezija aplamai. Deja, knygos lietuvišką kilmę galima atpažinti tik iš lietuviškų pavardžiu. Knygoje nėra niekur pažymėta, kad vertimo originalas lietuviškas.

A. A.

ZUZANA

DAUGVAINIENĖ

Mūsų miela ir ilgametė "Moters" bendradarbė a. a. Zuzana Daugvainienė 1976 m. gruodžio mėn. 14 d. iškeliavo amžinybėn.

Pradėjusi dirbti su "Moters" žurnalu nuo pat įsikūrimo, a. a. Zuzana Daugvainienė išrėžė ilgų metų darbo vagą. Ji nepasitraukė nuo nedėkingo darbo, bet priešingai vis daugiau įsijungė visu nuoširdumu ir visu pajėgumu. Ji visuomet buvo arti, talkindama sava ilgamete patirtimi, kaip korektorė, lituanistė ar redaktorė, pagelbėdama sunkiame išeivijos spaudos darbe. Apie velionės darbus ir nuopelnus "Moters" žurnalui galima būtų prirašyti labai daug. Daugelį puslapiu užpildytų nuveikti darbai ir dar daugiau — užpelnyta padėka. Bet velionė buvo reali moteris, ji nemėgo perdėtos gražbylystės, — nemėgo nereikalingų saldžių žodžių. Atliktas darbas jai buvo geriausia padėka.

A. a. Zuzana Daugvainienė pasitraukė iš mūsų tarpo išrėžusi gilią darbo vagą, — pasitraukė nelauktai ir netikėtai. Mes jos pasigesime draugijos ir spaudos bendruose darbuose. Mes pasigesime ramios, kuklios ir jumorą suprantančios asmenybės. Daugiausia mes pasigesime — gyvenimiškosios išminties.

Ilsėkis ramybėje —

Bendradarbės

TYRŲ DUKTĖ — BRONĖ BUIVYDAITĖ

Bronė Buivydaitė (14 metų) su mama ir sesutėmis Stefute ir Aliute

Žinoma poetė, baletristė ir pedagogė atšventė 81-jų metų sukakties jubiliejų (g. 1895. 12. 8). Savo autobiografijoje ji rašo:

..."1900 m. tėvas pardavė namus Svėdasuose ir nusipirko kitus Anykščiuose, netoli bažnyčios, prie Šaltupio upelio. Tų pačių metų vasarą ir nusigabenome ten (man tada ėjo penkti metai). Taigi gimiau Svėdasuose (ir tėvai abu svėdasiškiai), bet užaugau Anykščiuose, nuostabiai gražiame Lietuvos kampely.

Kiek paūgėjus, eidavau viena į Šilelį ar į Piliakalnį. Į Šilelį dažniau, nes buvo daug arčiau. Turėjau net savo vietelę ant augšto Šventosios kranto, po pušele-milžinu. Tais laikais čia augo keliasdešimt pušų-milžinų. Per pirmąjį pasaulinį karą vokiečiai jas iškirto ir išvežė.

Klausydamasi kovarnių klegesio pušelėse, svajodama, nepamenu apie ką, išsėdėdavau, iki saulė, perbridusi per Šventąją, užsikabindavo už pušelių viršūnių ir pamažu leisdavosi. Tada pašokdavau ir — namo, nes reikia eiti pro pakaruoklių kapines.

Rečiau ėjau į Piliakalnį, man tada jis atrodė baisiai toli, ypač, kad reikėdavo eiti per smėlio daubą (dabar pušynas). Bijojau sutikti pasiutusį šunį. Bijojau ir ubagų, tų apžėlusių senių su didelėm tarbom, su lazda ar botagu rankose. Bobutė sakė, kad jie vagia vaikus, sužaloja ir paskui vedžiojasi su savim, kad žmonės daugiau duotų. Bijojau ir "durnių", nes dažnai matydavau juos, saulės nudegintus, apsiskarmaliavusius, besivaipančius, čia šokančius ir dainuojančius, čia grumojančius. Bet, kai laimingai atsidurdavau ant Piliakalnio, užmiršdavau visas baimes, toks puikus vaizdas atsiverdavo prieš akis..."

Pirmasis B. Buivydaitės poezijos rinkinys vadinosi "Vasaros šnekos" (1921 m.). Rašytoja dar yra išleidusi eilėraščių ksygas "Skudučiai" 1933 m.), "Po žilvičiais" (1939 m.), eiliuotą padavimų knygą "Anykščių baladės" (1930 m.), apysakas vaikams "Auksinis batelis" (1936 m.), "Trys bičiuliai" (1937 m.), romaną "Atversti lapai" (1934 m.), keletą pjesių vaikams. 1969 m. iš spaudos išėjo jaunimui skirta knyga "Pro vaikystės langą".

Dabartiniu laiku rašytoja gyvena Anykščiuose.

L. K. M. D-JOS CENTRO VALDYBOS VICEPIRMININKEI,
"MOTERS" BUV. REDAKTOREI IR
ILGAMETEI BENDRADARBEI

a. a. Zuzanai Daugvainienei

MIRUS, NUOŠIRDŽIAI UŽJAUČIAME
ŠEIMĄ IR ARTIMUOSIUS

L. K. M. D-jos centro valdybos ir "Moters" bendradarbės

NUOŠIRDŽIAI UŽJAUČIAME
"MOTERS" BENDRADARBĮ

Povilą Gaučį,

ŽMONAI EMILIJAI MIRUS —

"Moters" redakcija

SVEIKINAME P. MAGDALENĄ GALDIKIENĘ ATŠVENTUSIĄ 85-RIŲ METŲ SUKAKTĮ
Nuotraukoje iš k.: Ses. Augusta M. Sereikytė, jubiliatė p. M. Galdikienė, dr. A. Janačienė, Ses. vyr. Margarita M. Bareikaitė ir R. Petronienė

PUTNAME TEBEŽYDĖJO ROŽĖS

Rugsėjo 26-toji, N. Anglijoj buvo šilta ir saulėta. Todėl malonu tokią dieną palikt miesto triukšmą ir išvykt į gamtą. Ypač, kad kelionės tikslas buvo — Putnamas, kurs visada primena gražiai prižiūrėtą lietuvišką sodybą.

Tačiau šį kartą keliaujame ne tik pasigrožėt rudenėjančia gamta, bet pasveikint bei pagerbt mūsų žymiąją visuomenininke — p. Magdaleną Galdikienę, jos 85-to gimtadienio proga. Ten pamaldos buvo numatytos 11.30.

Šv. Mišias aukojo; poetas kun. L. Andriekus, kun. dr. Vaišnora (iš Romos) ir namiškis prof. kun. Yla.

Koplyčia buvo apypilnė žmoniu ir gražiai aidėjo seselių choras. Kaip prof. Yla pamoksle išsitarė: — svarbu ne amžiaus metai, bet atlikti darbai, kurie lydimi tauraus idealistinio aukojimosi.

Tuoj po Šv. Mišių buvo pietūs, — kaip visados pas seseles — labai skanūs ir net gi paįvairinti šių metų pirmojo grybų derliaus patiekalais.

Maža pertraukėlė po pietų buvo išnaudota pasižvalgyti po dar labai žalią ir gėlių žiedais marguojančią aplinką. Net ir rožės dar tebežydėjo. Nuostabia ramybe dvelkė pušynėlis, kur išsimėtę Kryžiaus Kelių stotys...

Vadinamame "Raudondvary", dail. Galdiko paveikslu salėje, įvyko trumpa akademija ir koncertas. Akademiją savo žodžiu pradėjo p. Šlepetytė-Janačienė, p. Marytė Lušienė savo paskaitėlėj, davė turiningo sukaktuvininkės gyvenimo gyvą apybraižą, Seselių vyresnioji, sesuo Margarita Bareikaitė, sveikindama pažymėjo, kad p. Galdikienės buvimas, dvasine prasme jas praturtino, nes iš jos gilios asmenybės daug ko galima pasimokyti.

Poetas kun. Andriekus pažvelgė į sukaktuvininkę, kaip į žymaus menininko gyvenimo palydovę. Jis pasidžiaugė, kad ji sugebėjo sukurti darnų sugyvenimą. Tuo būdu prisidėjo, kad jos vyras davė tokį gausų kūrybos derlių.

Nuo Krikščionių Demokratų sveikino Stasys Lušys. Sukaktuvininkė, dar jauna studentė, veikė anuo audringu rusų revoliucijos laikotarpiu. Įsigilinus į Leono XIIII encikliką, "Rerum Novarum" susiformavo savo pasaulėžiūrą, kurios laikosi visą gyvenimą.

Dail. Vitkauskaitė-Merker (iš Niujorko) sveikino savo ir jai artimesnių menininku vardu. Nemažai buvo sveikinimų raštu ir telefonais. Iš ju paminėtini: vysk. Brizgio, "Giedros" korporacijos (iš Čikagos), Kat. Moterų Sąjungos iš Niujorko ir Hartfordo, "Moters" žurnalo redakcijos, Kanados K. M. D-jos centro valdybos ir kitų.

Visiems sveikintojams, seselėms ir bičiuliams — p. Galdikienė nuoširdžiai padėkojo.

Tačiau viska apvainikavo solistės Ginos Čapkauskienės koncertas. Ji sakė, kad tai jos dovana p. Galdikienei. Ji atliko tai su nuostabia ekspresija. Buvo liaudies dainų, buvo operos arijų...

Kai liejosi dainų meliodijos — stebėjau sukaktuvininkę, ir atrodė, kad jos mintys buvo nuklydusios į Šešupės, o gal į Nemuno pakrantes... Ten gi liko ne tik giliai įmintos pėdos jos kultūrinėj veikloj, bet ten liko ir jos širdis . . .

Koncertui pasibaigus — svečiai buvo pavaišinti kava, punšu ir meniškais užkandėliais. Visa tai paruošė, p. Galdikienės bičiulės iš Niujorko, tai p. p. Pakalkienė, Karečkienė ir kažkuri trečia. — Visi išsiskirstė prasmingai, gražiai ir kultūringai praleidę laiką.

R. Petronienė

Angelė Šmigelskienė, gyv. Toronte yra ilgametė K. M. D-jos narė ir "Moters" žurnalo rėmėja. Istojusi draugijon 1923 m., buvusi Girkalnio skyr. pirmininke, priklauso jos gretoms iki šių dienų. Dažnai paremia drjos ir žurnalo reikalus duosniom aukom. Savo vedybinio jubiliejaus 50-ties metų proga paaukojo "Moters" žurnalui 100 dolerių. Už gražią auką dėkojame p. A. Šmigelskienei, linkėdamos daug gražių metų — "Moters" žurnalo redakcija.

Gerbdami mums mielą ir artimą Sukaktuvininkę dr. KSAVERĄ ŽILINSKIENĘ, ir žinodami Jos sielojimąsi lietuviškosios spaudos sunkumais, Jubiliejaus proga norime nors vienam akimirksniui palengvinti "Moters" žurnalo būklę.

Dr. K. Žilinskienę gerbiantieji: A. Madeikienė, L. Matonienė, A. Gylienė, M. Kudirkienė, M. Nagurskis, J. Zabieskis, J. Bajorinienė, G. Valiulienė, D. Venclauskaitė.

Priede čekis $90.00 (devyniasdešimt dolerių). 1976 m. rugpiūčio mėn. 27 d.

* * *

"Moters" žurnalo vardu dėkojame už gražią dovaną ir linkime Jubiliatei daug saulėtų dienų!

"Moters" žurnalo redakcija

Paulė Ancevičienė

Vilniuje lenkų okupacijos pradžioje švietimą gimtąja kalba tvarkė "Ryto" draugija, vėliau "Kultūros" dr-ja. Okupantams spaudžiant, lietuvių švietimo įstaigos nuolat mažėjo, pagaliau beliko tik viena gimnazija, viena mokytojų seminarija ir dvi pradžios mokyklos.

Vienos iš tų dviejų — dr. J. Basanavičiaus vardo pavyzdinės pradžios mokyklos vedėja-mokytoja buvo Paulė Tamulevičiūtė-Ancevičienė.

Lietuviškose mokyklose pirmame skyriuje buvo naudojamas Esmaičio "Sakalėlis", bet lenkų valdžia ėmė priekaištauti, kad tas vadovėlis tinka tik "Kauno Lietuvai", ir pareikalavo parašyti naują — Vilniaus kraštui tinkamą — lietuvišką elementorių. Tokį elementorių tuoj pat parašė vienas gudiškos mokyklos mokytojas, mokėjęs lietuviškai, bet laikęs save lenku. Lenkų cenzūros komisija tą elementorių persiuntė Paulei Ancevičienei peržiūrėti. Pastaroji peržiūrėjus ir patikrinus nusiuntė komisijai atgal su pastaba, kad tas vadovėlis nei kalbos, nei pedagoginiu atžvilgiu lietuviškai mokyklai netinka. Ji apsiėmė pati parašyti naują lietuviška elementorių. Pasinaudodama tada nauju Falko metodu ji parašė lietuvišką elementorių ir pavadino jį "Mano knygelės". Šiek tiek užtruko, kol lenkų švietimo įstaigos jį patvirtino ir pripažino tinkamu vartoti privačiose ir valdinėse mokyklose, Vilniaus krašte.

Bet neilgai tuo vadovėliu teko naudotis, nes netrukus prasidėjo II-sis Pasaulinis karas — visose mokyklose mokslas buvo nutrauktas. Dr. J. Basanavičiaus vardo mokykla buvo uždaryta. Jos buvusi vedėja ir mokytoja, pasitraukusi užsienin, dabar gyvena Kanadoje.

JAV PREZIDENTO ŽMONA MRS. BETTY FORD ATSILANKĖ V-JOJE LIETUVIŲ TAUTINĖJE ŠOKIŲ ŠVENTĖJE CHIKAGOJE. JI BUVO SUTIKTA LABAI ENTUZIASTINGAI IR APDOVANOTA GĖLĖMIS, GINTARAIS IR LIETUVIŠKAIS TAUTINIAIS RŪBAIS. ŠVENTĖ PRAĖJO GERAI IR SU DIDELIU PASISEKIMU. DAUG NUSIPELNĖ ŠVENTĖS VADOVAI, DARBUOTOJAI IR VISI DALYVIAI

Connecticut valstijos Gubernatorė Ella Grasso liepos mėn. 25 d. apsilankė Putname Marijos Seserų suruoštoje šventėje. Nuotraukoje: **Gubernatorė** sveikina šventės svečius, šalia Ses. vyr. **Margarita Bareikaitė**

Rež. D. Mackialienės vadovaujamas L. Angeles Dramos sambūris parengė A. Kairio naujo veikalo premjerą "Sidabrinė Diena", kuris buvo vaidinamas laike Lietuvių Dienos. L. A. Dramos sambūris yra veiklus, dažnai statomi veikalai randa daug pritarimo lietuviškoje visuomenėje.

Kova dėl Klaipėdos. Atsiminimai 1927 — 1939 m. — Dr. Martynas Anysas; redaguoja — dr. M. G. Anysaitė-Slavėnienė; įvadą parašė — dr. J. Jakštas; kalba peržiūrėjo — dr. A. Musteikis; leidėjai — Kultūrai remti draugija. Veikalo išleidimu rūpinasi autoriaus šeima. Visuomenė prašoma prisidėti, kaip knygos rėmėjai ar prenumeratoriai. Adresas: Mrs. V. Anysas, 292 Indian Rd. Toronto, Canada.

Marija Stankuvienė prisimindama savo vyro a.a. **Leono Stankaus** metines, paaukojo įvairioms lietuviškoms institucijoms ir spaudos reikalams. "Moters" žurnalui buvo paskirta $25. Už auką dėkojame! — Red.

BITĖNŲ ELZĖ

J. NARŪNĖ

Kaip puikus ir kartu mažas Žemės pasaulis: Štai, kažkur, svetimame kontinente, svečioje šalyje galima netikėtai susitikti su ilgą laiką nematytais savų tautiečių veidais. Liepos m. pabaigoj išbėgusi iš karšto Miami į Kanados Torontą susitikau su Elze. Anais gerais Nepriklausomybės laikais ji, kad ir gyveno Mažojoj Lietuvoj, savo tvu dideliame ūkyje "Bitėnuose", Elzės Jankutės vardas jau buvo žinomas Didžiojoje Lietuvoje bei lietuvių spaudoje. Ji buvo žinoma kaip dainininkė, liaudies dainų didelė mėgėja, kaip gera šeimininkė, dvaro gyvulėlių nepamainoma globėja, protinga ir humaniška administratorė savo darbininkų atžvilgiu.

Visą savo gyvenimą Elzė pašventė savo aklo brolio Kristupo globojimui. Kristupą ji labai mylėjo, gerbė ir globojo iki jo paskutinio atodūsio. Bitėnai buvo žinoma lietuviams vieta, kur žydėjo gilus patriotizmas bei humaniškumas. Ten Lietuvos Patriarchas Martynas Jankus slaptai gabendavo uždraustą lietuvių spaudą iš Tilžės į Lietuva nebodamas didelio pavojaus. Ten Elzė paliko daug idėjinių darbų, kilnių svajonių ir vilčiu ateičiai . . . Deja, tuos mielus Bitėnus teko jai apleisti, pasitraukti iš savo tėvynės į Vakarus, į nežinią . . .

Nubraukusi ašaras, Elzė su Kristupu pačiu paskutiniuoju momentu sėdosi į poros arklių pakinkytą vežimą. Per dideles karo meto kliūtis ir vargą visa Jankų šeima pakliuvo į pabėgėlių stovykla Flensburge (Vokietijoje). Ten teko palaidoti mylimą tėvą, sulaukusį gilios senatvės. A.a. Martynas Jankus mirė 1946 metais nuo plaučių uždegimo. Ta liga jį vargino: net tris kartus buvo susirgęs. Paskutinįjį kartą ligonio širdis nebeatlaikė. (Tada dar nebuvo išrasti antibiotikai).

Elzę su Kristupu likimas nubloškė į Kanados Torontą. Kitos dvi seserys

ELZĖ JANKUTĖ

nuvyko į J. A. Valstybes. Šiek tiek apsitvarkiusi ir pastoviai įsikūrusi Toronto didmiestyje, Elzė turėdavo malonias valandas, kai Kristupas grodavo smuiku; jis buvo jautrus ir gabus muzikas.

— Metai eina su manimi... — sakydavo Kirstupas Elzei. 1970 metais teko išsiskirti su mylimiausiu broliu, kuri Elzė taip stropiai globojo iki paskutiniųjų jo dienų.

Jauniausioji Martyno Jankaus duktė Urtė buvo juodaakė, juodaplaukė, labai panaši į savo motinėlę. Ji buvo apsigyvenusi Čikagoje. Kelionėje į Toronto pas savo seserį ji gavo "stroke" ir ligoninėje po trijų mėnesių mirė. Abudu — a.a. Kristupas ir Urtė buvo gražiai palaidoti Toronto lietuvių kapinėse — Anapilyje.

Aplankiusi Elzę Toronte, radau ją ramiai mezgančią dailią, baltą vilnonę skarą. Jos gražiai sutvarkytame bute tarp knygų, laikraščių, žurnalų bei fotografijų (senoviškų) žavėjausi įdomiais, retai pasitaikančiais liaudies meno eksponatais. Elzė, kaip visuomet vis užimta: daug skaito, seka lietuvių spauda, mezga daug skarų . . .

Ten pat sutikau jos seserį Edą Jankutę, kuri persikėlė iš Čikagos pas savo seserį į Toronto. Edė man padovanojo "Laisvosios Lietuvos" numerį, kur buvo mano "Vaikystės" recenzija.

— Gal dar nematėte? Va, apie jūsų knygą čia parašyta — ji nusprendė man atiduoti mano dar neskaitytą Vytauto Semaškos recenziją.

Elzė Jankutė, daugelio senoviškų liaudies dainų žinovė įdainavo Toronte į ilgo grojimo plokštelę nemažą pluoštą dainų-dainelių. "National Museum of Canada" išleido dainu knygą "Lithuanian Folksongs" — Canadian Centre for Folk, Culture Studies. Tiražas — 5.000 egz. Laida išsemta. Viskas buvo greit išpirkta.

Elzė, kad ir sulaukusi 82 metu amžiaus, neturi anei vieno žilo plauko nei raukšlių ant veido. Ji tebėra judri, ir, kaip visuomet, darbšti. Dalyvauja lietuvių visuomeniniame gyvenime, aukoja, skaniausius pyragus kepa. Toronto lietuvių kolonijoje visi žino, jog Elzė iki dabar paliko vaišinga šeimininkė, pagal seną tradiciją neišleidžianti atsilankiusio svečio be kvapnios kavos puoduko su viliojančiais savo darbo pyragais. Tegyvuoja puiki buv. Bitėnų garsioji šeimininkė ilgiausius metus!

Ona Matulionienė, gyv. Plattsburgh, N.W., išdirbusi 26-rius metus vietinėje ligoninėje išėjo į pensiją. Išleistuviu iškilmėse dalyvavo apie aštuoniasdešimt bendradarbių. A. O. Matulionių šeima atvykusi iš Vokietijos 1949 m. pradėjo sunkų tremtinių gyvenimą. Per daugelį metu pavyko gerai įsikurti, išmokslinti dvi dukras ir įsigyti specialybę. O. M. ilgą laiką dirbo ligoninės kraujo banke. Išėjusi į pensiją ji žada ir toliau laisvalaikiais dirbti labdaringą darbą ligoninėse.

Laikraštinio popierio konservavimas. Daug kas renka įvairias laikraščių iškarpas. Jas sunku ilgiau išlaikyti, nes esančios l. popieryje rūgštys pagreitina jo sudilimą. Sekanti l. popierio konservavimo būdą pateikia Vašingtono universiteto profesorius Richard Smith.

Magnezijos tabletę (milk of magnesia) ištirpinti viename litre gazuoto vandens (club soda) ir palaikyti 12 valandų. Į ta skystį pamerkti laikraštį ir palaikyti apie 1 valandą. Išmirkyta laikraštį išėmus lygiai ištiesinti, kad išdžiūtų. Taip konservuotas laikraštinis popieris išsilaiko virš dviejų šimtų metų.

JAUTRIŲ ŠIRDŽIŲ IR AUKSINIŲ RANKŲ SAVAITGALIS

Nijolė Jankutė

Šiltos, gražios rugsėjo 17-18-19 dienos buvo tikra Čikagos lietuvių moterų šventė — Jaunimo Centre įvyko net dvi parodos: rankdarbių ir madų. Parodų iniciatorės — Marijos Seserų rėmėjos, pagarsėjusios savo kultūringais, stilingais ir visais dideli pasisekimą turinčiais renginiais.

Tas moterims įdomus savaitgalis prasidėjo rankdarbių parodos atidarymu. Su laisvalaikio darbais čia dalyvavo virš 40 moterų ir mergaičių. Skoningai dail. A. Rimienės išdėstyti, būrius žiūrovų (buvo nemažai ir susidomėjusių vyrų) žavėjo mezginiai, siuviniai, keramika, sienų-grindų kilimai, macrame, pagalvėlės, skaros, kepuraitės, lėlės staltiesės... Kiekvieną stebino spalvų, temų, atlikimo būdų gausybė, bet labiausiai stebino faktas, kad tiek daug lietuvių moterų ir šiais — "nusipirk gatavą" — laikais neprarado tradicinio nagingumo ir noro kurti grožį savo namuose, savomis rankomis.

Įdomiausi rankdarbiai tie, kurių spalvos, raštai ir formos buvo pačios siuvinėtojos, mezgėjos ar audėjos sugalvoti. Kūryba, vis dėlto, žymiai prašoka tik atlikimą, nežiūrint, kaip tobulas ir įmantrus jis būtų.

Tallat-Kelpšienės pagalvėlės, pirštinės ir nuostabaus paprastumo, bet didelio skonio sienos kilimas, laimėjęs "Blue Ribbon" amerikiečių "Golden Afgan" varžybose, buvo vieni iš labiausiai dėmesio vertų rankdarbių.

Taip pat paminėtini šie rankdarbiai, žiūrovo akį patraukę tai puikiu išpildymu, tai spalvomis ar raštais:

Andrijonienės, Šimaitienės, Šilimaitienės rištiniai kilimai, B. Mažeikienės snaigių trapumo mezginių staltiesė, S. Budrienės gobelenas, N. Sodeikienės vazos, L. Lapiskaitės ir S. Budrienės macrame.

Rankdarbių parodą atidarė Balfo pirm. M. Rudienė pasidžiaugdama lietuvių moterų darbštumu ir meniškumu bei prisimindama Marijos Seserų ir jų rėmėjų lietuviškąją veiklą.

Rankdarbių parodai įdomų tęsinį davė Jaunimo Centro kavinėje įvykęs J. Kinkienės-Tallat Kelpšienės pašnekesys "Moters laisvalaikio darbai", pailiustruotas puikiomis skaidrėmis. J. Kinkienės tema lietė specifinį rankdarbį — amerikiečių liaudies apklotą — "quilt". Šių apklotų skaidrės atrodė tikrai kaip puikūs geometrinių raštų paveikslai. J. Kinkienė pasakojo, kad šiuo metu Amerikos dailininkai kaip tik savo abstraktams įkvėpimo ir idėjų ieško senųjų piligrimų apklotuose...

Čikagos Marijos Seserų rėmėjų pirm. **M. Remienė** po madų parodos su rūbų stilizuotojais **Randi Randazzo** iš Dallas, Texas ir **Stasė Koronkevičienė** iš Los Angeles, Calif.

* * *

Madų paroda įvyko rugsėjo mėn. 19 d. Tai buvo 15-toji surengta, kaip ir kasmet, Marijos Seserų rėmėjų. Taigi jau nemažas laiko tarpas, kai tas labdarai pasišventusių moterų būrelis talkon sutraukia ne tik siuvime, projektavime, modeliavime talentingas mūsų seses, bet ir žinomus JAV madų kūrėjus.

Įvairios sukaktys vadinamos kilnių jų metalų ar brangakmenių vardais — sidabrinės, auksinės, deimantinės. Bet šią, 15-tąją Madų Parodą norėtųsi pavadinti auksinių rankų ir jautrių širdžių darbo sukaktim. Nes talentingos moterys ne tik džiugina akį savo rankų darbais, bet visų pastangų pelną skiria vienai lietuvybės tvirtovei — N. P. Marijos Seserų Kongregacijai.

Madų paroda turėjo tris dalis. Pirmoje buvo rodomi elegantiški sportiniai bei popietiniai drabužiai — žymaus madų kūrėjo ir lietuvių draugo R. Randazzo darbai. Jo drabužiai turi didelį pasisekimą moterų tarpe, nes yra klasiškų, greit iš mados neišeinančių linijų, subtilių spalvų bei kukliai elegantiškų formų.

Pavasarinės ir rudeninės eilutės (vilna, polyester, calfete), grakščios ramių linijų suknelės (šilkas vilna, kijana), stilingos tunikos (kupranugario vilna, polyester) tuojau patraukė žiūrovų dėmesį ir iššaukė entuziastingus plojimus. Neabejotina, kad R. Randazzo stiprybė bei jo kūrinių pasisekimas glūdi klasiškoje linijoje ir praktiškume. Jo drabužiai gali būti pritaikyti ne tik jaunam, žaviam modeliui, bet ir įvairaus amžiaus moterims.

Antroje dalyje žiūrovės galėjo pasigėrėti Elenos Blandytės, nuolatinės Madų parodos talkininkės, megstais ir siūtais drabužiais.

E. Blandytė apdovanota ne tik gražiu balsu, bet ir, anot to liaudies posakio, auksinėmis rankomis, iš po kurių begaline eile išsivynioja nuostabių raštų mezginiai, pradedant eilutėmis, šiltais apsiaustais ir baigiant šauniomis vakarinėmis suknelėmis. Šioje parodoje E. Blandytė dar kartą įrodė, kaip skoningai ir patraukliai galima įkorporuoti liaudies raštus į elegantiškiausią drabužį.

Trečioje dalyje buvo modeliuojamos stilingos vakarinės suknelės, Stasės Koronkevičienės kūriniai. S. Koronkevičienė yra ilgametė drabužių projektuotoja dirbanti pas garsų madų kūrėją Rudy Gerndreich, Los Angeles.

Ši parodos dalis tikrai "pagavo akį" įmantriomis suknelių linijomis, drąsiais iškirpimais, įdomiai pritaikytomis metalo apykaklėmis bei perpetėmis.

Prie parodos sekmės prisidėjo ir gražios modeliuotojos, kiekvienam drabužiui suteikdamos individualaus moteriškumo.

Grakščios elegancijos ir profesinio šlifo įnešė Aldona Laitienė, profesionalė modeliuotoja, kuri jau daug metų nuoširdžiai talkina Marijos Seserų rėmėjoms ne tik modeliavimu, bet ir patarimais, drabužių parinkimu bei ryšiais su R. Randazzo madų bendrove.

Be A. Laitienės, parodoje modeliavo ilgametės šio renginio talkininkės: Dalia Bartkienė, Rasa Bialek, Milda Mamėnaitė, Roma Prapuolenienė, Gražina Rimkūnienė, Violeta Woodward ir keturios naujos modeliavimo mėgėjos: Daina Skruodytė (antri metai), Ž. Jonynaitė, Nerija Linkevičiūtė ir Dovilė Užubalytė (pirmi metai).

Šioje parodoje buvo modeliuoti ir dailiojo siuvimo mėgėjų, S. Aleksiūnienės, O. Izokaitienės, G. Mereckienės ir M. Mamėnaitės sportiniai bei vakariniai drabužiai, kurie atrodė visai ne mėgėjiški. Vėl pagarba toms auksinėms mūsų moterų rankoms!

Liuksusinį akcentą parodai uždėjo ir modeliuoti N. Buršteino prekybos kailiai ir Danos Varaneckienės turtingomis rudens spalvomis išpuošta scena. Drabužius sklandžiai komentavo ir modelius žiūrovėms pristatė Joana Krutulienė.

Pasotinus akis spalvom ir linijom, sunku buvo jas žiūrovėms nukreipt į pilką kasdienybę. Tačiau grožis, kuri ši sėkminga popietė dovanojo, ilgai pasiliks ne vienos moters atminty.

Už tą popietę, kai kiekviena žiūrovė galėjo džiaugtis gimusi moterim, padėka Marijos Seserų rėmėjoms. Ypač didelis ačiū M. Remienei, šios ir kitu, maloniai prisimenamų parodų "spiritus movens".

Dabar, kada moteris, įvairių "laisvių" vardan, skatinama pamest savo žavesį ir švelnumą, Marijos Seserų rėmėjos yra tartum čempionės to brangaus ir nepakeičiamo moteriškumo. Težavi jos mus jautrių širdžių ir auksinių rankų menu dar ilgus metus!

RANKDARBIŲ PARODA ČIKAGOJE

Madų ir grožio pasaulis

VEDA I. KAIRIENĖ

ŠIEK TIEK APIE KAILIUS

Kailių kainos kasmet kyla. Meškėno paltas, kuirs pernai kaštavo 1.200 dolerių, šiemet jau pakilo iki 1.700 dolerių. Kanados lūšis pakilo tarp 50 ir 100 procentų, muskratas 15 procentų ir namie augintas minkas—15-20 procentų. Rudų lapių kailiai, kurių pernykštė kaina buvo 1.800 dolerių, šiandien pakilo iki 2.700 dolerių.

Tačiau kailių pardavimas nesumažėjo. Jau dabar stinga laukinių žvėrelių kailiukų, nebepakanka nei lapės, nei meškėno, nei lūšio, nei vilko. Nežiūrint augštų kainų, kailių pareikalavimas visame pasaulyje didėja. Vien Kanada 1975 metais pardavė eksportui kailių už 63 milijonus dolerių.

Kaip pirkti kailius:

pirmiausiai nusistatykite kiek pinigų norit kailiams išleisti.

Po to nuspręskit kuriam tikslui juos perkat — pasipuošimui? Šilumai? Sportui?

Pagaliau, pasirinkit patikimą ir žinomą kailininką ar kailių saloną, kur galėsit gauti sąžiningą patarnavimą.

Dažniausiai augštos, jaunesnio amžiaus moterys renkasi ilgaplaukius ir laisvai nuo pečių krentančius kailius. Vyresnės ir stambesnės moterys geriau atrodo trumpaplaukiuose ir siauresniuose kailiniuose apsiaustuose.

Vyrai anksiau dėvėdavo kailinius dėl šilumos, bet dabar jie perka juos ir pasipuošimui. Populiariausi vyriški kailiniai siuvami iš meškėno, bebro, udros ir muskrato.

Kaip prižiūrėti kailius:

Visada kabinkite kailius ant plastika padengtų, minkštų pakabeklių.

Jei kailiai sušlampa, kabinkit juos toliau nuo tiesioginės šilumos. Geriausia vieta kailiams išdžiūti — vonios kambarys. Kai išdžius, gerai išpurtykit, bet ne šepečiuokit.

Venkite ant kailinių sėdėti. Nusivilkit juos teatre ar restorane, bet nesiremkit ant jų. Pakabinkit arba pasidėkit ant kelių.

Vairuodamos mašiną, atsisekit apsiausta, kad nesitrintų į vairą. Padenkit sėdynę minkšta skara, kad kailių plaukai nesusisuktų nuo nailoninių apmušalų.

Jei dėvite žiemą kailius kasdien, valykite juos kasmet. Dulkės gadina kailius. Kuo jie bus švaresni, tuo ilgiau tvers.

Niekad nekabinkit kailinių į plastikinį maišą. Tokiam maiše susiploja plaukai ir plastika neleidžia kailiams "kvėpuoti". Vasarai geriausia kailius atiduoti į šaltus sandėlius.

Šių metų kailiniai:

jie bus dėvimi šiek tiek ilgesni, negu pernai. Kaikurie sieks vidurį blauzdų. Trumpesni bus dėvimi prie ilgų sijonų.

Rankovės šiemet labai įvairios: raglano kirpimo, pūstos, su atlenkiamais rankogaliais ir su sagom.

Diržai dėvimi to paties kailio, bet ne zamšiniai ir odiniai, kaip anksčiau.

Jie bus dėvimi platūs ir į liemenį įimti, pagal pasirinkimą ir pritaikymą prie moters ūgio, svorio ir pomėgio.

Apikaklės dažniausiai klasiškos, angliško stiliaus ir šalio pavidalo. Labai daug apsiaustų turi kapišonus. Kailinės skrybėlės siuvamos tos pačios spalvos kaip kailiai arba kontrastinės. Prie jaunesnio stiliaus kailių dėvimos megstos vilnonės kapurės.

NAUJOS MADOS

PAGALBA APGADINTIEMS PLAUKAMS

Šiais laikais, kai plaukai baltinami, dažomi, garbanuojami ir džiovinami, jie dažnai pradeda lūžti ir skilti.

Suskilusiom galūnėm plaukus patartina plauti kiaušininiais šampūnais arba tiesiog kiaušinio tryniu. Gerai kartais ištepti plaukų galus medaus ir citrynų alyvos mišiniu ir išplauti švelniu šampūnu.

Plaukai silpnėja, jei perdažnai mirkomi vandeny, ypatingai cloru pripildytuose baseinuose. Silpni plaukai skyla ir lūžta. Tinkamai plaukų priežiūrai — reikia sveikai valgyti.

Pati greičiausia pagalba skylantiems plaukams yra ricinos aliejus.

Gerai ištrinkite galvą ricina. Iššukuokite plaukus šukom taip, kad alyva visus juos sumirkytų. Po ištrynimo užsidėkit ant galvos plastikinį maišelį ir palaikykite visą valandą. Veikimui pagreitinti, patartina ant maišo dėti karštus rankšluosčius. Po valandos šampūnu gerai išplaukit plaukus ir perskalaukit su trupučiu obuolinio acto ar citrinos sunkos.

GAIVINANTI MORKŲ MASKĖ

Dėmėtam ir spuoguotam veidui pati geriausia yra šviežių tarkuotų morkų maskė.

Sutarkuokit arba sutrinkit keletą šviežių morkų ir uždėkit tą košę penkiolikai ar dvidešimčiai minučių ant veido. Po to nuplaukit veidą ir kaklą drungnu vandeniu. Iš karto pajusit kaip jūsų veidas atsišviežino ir oda sušvelnėjo.

Žinoma, prieš dėdamos morkas, veidą labai gerai nuvalykite, nes jei odos poros bus užkištos kremu ar dulkėm, morkų sultys nepraeis kiaurai per odą.

Taip pat iš morkų paruošiama šilta maskė. Pavirinkite garuose morkas, kai suminkštės, sutrinkit ir uždėkit penkiolikai ar dvidešimčiai minučių tą košele ant veido ir kaklo. Vėliau nuplaukite drungnu vandeniu. Tokia šilta maskė labai raminančiai veikia.

NUOSTABUS KAKAVINIS SVIESTAS

Šiandieninėj kosmetikos rinkoje yra tiek įvairiausių grožio preparatų, kad dažnai sunku sau išsirinkti tinkamą produktą. Kaip gerai, kad pati gamta yra mums davusi visą eilę natūralių, dirbtinu būdu nepaliestų, grožio priemonių! Vienas jų yra kakavinis sviestas. Moterys visuose pasaulio kraštuose jau nuo seno naudoja jį kaip veido ir rankų kremą. Viena Trinidado gražuolė nieko kito savo gyvenime nenau-

Marijos Seserų rėmėjų Čikagoje surengtoje Madų Parodoje modeliuoja **Dalia Bartkienė**

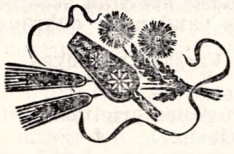

dojo, tik kakavinį sviestą. Ji buvo užaugusi kakao plantacijose, kur kakavinis sviestas buvo naudojamas įvairiems veido odos suerzinimams. Ir sulaukusi 50 metų amžiaus, ta moteris turėjo nepaprastai lygios švelnios odos ir be raukšlių veidą.

Kakavinis sviestas puiki priemonė alergiškai odai. Jis tirpsta kūno temperatūroje ir lengvai odos sugeriamas.

VEIDO MASKĖS

Veido maskės yra tokio pat amžiaus kaip ir Egipto mumijos. Archeologai, bekasinėdami senovės Egipto griuvėsius, atrado grožio salonų likučius, su visokiomis grožio priemonėmis, kvepalais ir grožio priemonių receptais.

Maskių naudojimas turi keletą tikslų ir keista, kad iki šiol tiek daug moterų nesinaudoja šia grožio priemone. Maskės išvalo veidą, sutvirtina veido raumenis ir atšviežina odą.

Kiekviena maskė traukia odą ir paprastai ji paliekama ant veido 10-20 minučių, tačiau labai kietos maskės nuplaunamos po 5 minučių. Dedant bet kokią maskę, nereikia tepti jos aplink akis, nes toje vietoje oda yra plona ir ypatingai jautri.

Avokado maskė drėkina ir minkština odą, todėl, ją uždėjus, nuimama tik paviršutinė košė, bet veidas vandeniu neplaunamas. Tuo būdu, natūrali avokado alyva paliekama maitinti odą. Kitos maskės nuplaunamos šiltu vandeniu ir po to veidas nušlakstomas šaltu vandeniu. Maskės ypatingai gerai išvalo odos poras.

Obuolių - medaus maskė normaliai odai

Supjaustykit smulkiai obuolį ir sutrinkit ji šakute į košę. Pridėkit tokį pat kiekį medaus ir gerai sumaišykit. Užtepkit tą košę ant veido ir palikit 10-15 minučių. Paskui nuplaukit veidą šiltu vandeniu ir pašlakstykit šaltu.

Mielių ir kviečių aliejaus (wheat germ oil) maskė sausai odai

Sumaišykite šaukštą sausu bravaro mielių miltelių su puse šaukšto kviečių alyvos. (Šie produktai gaunami natūralaus maisto krautuvėse). Jei košė pertiršta, pridėkit šiek tiek alyvos.

Užtepkit ant veido ir palikit 10-15 minučių. Po to nuplaukit šiltu vandeniu. Nuplovus, labai gerai užsitepti dar truputį kviečių alyvos, prieš einant miegoti. Ši maskė sužadina natūralių odos aliejų gamybą. Jei jūsų veido oda labai sausa, naudokite šią maskę du sykiu į savaitę.

Bananų maskė

Sutrinkit prinokusį bananą ir patepkit juo veidą. Po 15-20 minučių nuplaukit lengvai šaltu vandeniu, bet palikit ploną sluogsnį bananų alyvos ant veido.

Avižinių miltų ir pieno maskė riebiai odai

Sumaišykit košę iš poros šaukštų avižinių miltu ir šiek tiek pieno. Ištepkit veidą 15-20 minučių. Nuplaukit šiltu vandeniu ir pašlakstykit šaltu. Ši maistinga tyrelė ištraukia iš veido visus nereikalingus riebalus.

Gvazdikėlių ir eukalipto alyvos sauna

Sumaišykit šaukštą eukalipto alyvos ir šaukštą gvazdikėlių alyvos su litru verdančio vandens. Garinkite šiuo mišiniu veidą. Ši sauna labai gera sausai odai.

NAUJI SILUETAI 1977 M.

• Šeimininkių kampelis

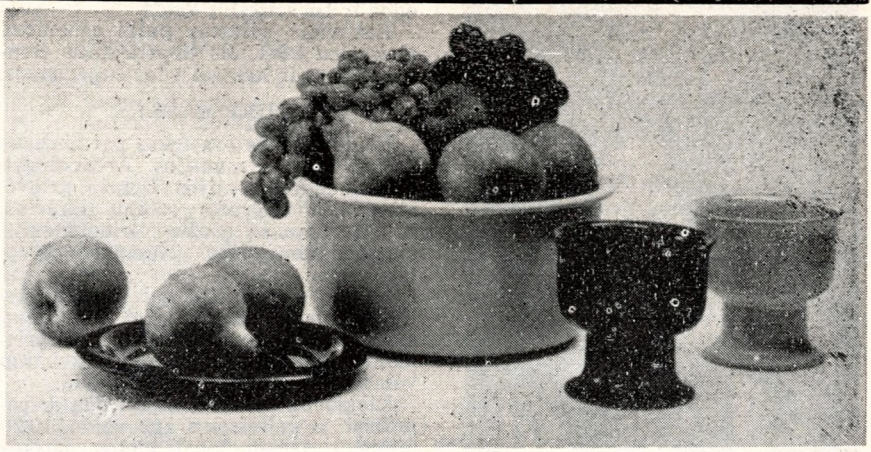

Veda L. MURAUSKIENĖ

PATIEKALŲ APDEGINIMAS ALKOHOLIU

Patiekalai apdeginti alkoholiu įgauna tam tikrą prieskoni ir pati ceremonija yra įdomi, suteikianti vaišėm iškilmingumą. Apdeginti galima tik karštą maistą. Tam reikalui turi būti naudojamas labai geras alkoholis (40—50 l.), kaip: konjakas, likeris, wisky, džinas, romas ir t. t. Apdeginti maistą reikia paruošiant arba, kai viskas pabaigta, žiūrint koks yra receptas. Kadangi apdeginant turima reikalo su tikra ugnimi, tai reikia žiūrėti, kad arti nebūtu nieko degamo, pav., lempų gaubtuvu, užuolaidų, palaidų plauku. rūbu ir t.t. Svarbiausia reikia saugoti veidą ir nesilenkti per arti. Ant patiekalo užpylus alkoholį reikia tuojau uždegti su balanėle arba ilgu degtuku (degtuką truputį nudeginti, kad išnyktu sieros kvapas). Kad šie vadinami stalo "fajerverkai" gerai pavyktų, reikia tam tikro įgudimo. Norint turėti tinkamą efektą reikia užgesinti elektros šviesa ir visa procedūrą atlikti prie žvakių šviesos.

Kepta višta su obuoliais

3-4 sv. kepimo višta,
1 svogūnas,
½ pd. grietinėlės,
1 gabaliukas buljono ekstrakto,
2 št. sviesto,
druska, pipirai, "thyme",
6 št. calvados (obuoliu degtinės).

Vištą gerai ištrinti su prieskoniais. Kepimo formoje išlydyti sviesta ir sukant vištą gerai pakepinti iš visų pusių, kad paruduotų. Užpilti alkoholį (calvados) ant mėsos ir uždegti. Kai liepsna nudegs, į kepimo indą ipilti puoduką buljono (ištirpyti ekstraktą) ir sukapotą, pakepintą svogūna. Kepti karštoje krosnyje (virš 400 l.) apie 30 min. Palaistyti padažu. Nuluptus obuolius supjaustyti riekelėmis, palaistyti "thyme", sudėti prie vištienos ir kepti krosnyje apie 15 min. Supilti grietinėlę ir vėl kepti apie 10 min. Servuoti su virtais ryžiais.

Kiaulienos filet

1 sv. kiaulienos filet,
druska, šviežiai malti pipirai,
2 št. aliejaus,
1 svogūnas
2 št. žalių pipirų arba žalių pupelių (konservų),
½ pd. grietinėlės,
4 št. wisky,
1 sv. grybų (šampijonų).

Mėsą pabarstyti druska ir pipirais ir sudėti į kepimo formą. Gerai pakepinti karštame aliejuje. Užpilti wisky ir uždegti. Nuvalytus grybus supjaustyti ir apvirinti sūdytame vandenyje. Sudėti prie mėsos ir pakepinti. Supilti grietinėlę ir uždengus troškinti apie 20 min. Nusausintus žalių pipirų konservus sudėti i padažą, truputį pašildyti ir servuoti su ryžiais arba virtomis bulvėmis.

Vaisiai su likeriu

2 št. sviesto išleisti keptuvėje su 2 št. cukraus ir pašildyti, kad lengvai paruduotų (nesudeginti). Paimti konservuotų ir nusausintų vaisių; 2 riekeles ananasu, 4 skilteles abrikosų, 2 puses kriaušių, 4 šaukštus rūgščių vyšnių ir sudėti į keptuvę. Įpilti 4 št. apelsinų sunkos ir viską pašildyti. Supilti likerį ir vėl pašildyti. Ant viršaus pabarstyti migdolų skiedrelių. Į samtį supilti romą ir laikant virš keptuvės truputį pašildyti. Su balanėle alkoholį uždegti ir degantį užpilti ant vaisių. Kai liepsna nudegs, migdolai turėtų būti lengvai parudavę. Šiltus vaisius tuojau servuoti su vaniliniais ledais.

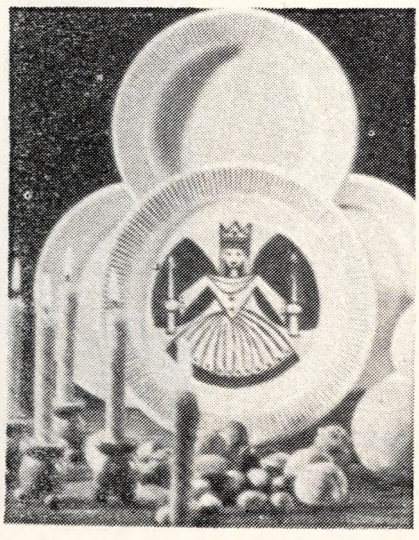

Crepes suzette (lietiniai)

Iškepti labai plonus lietinius iš 3 kiaušinių, pieno, miltu, druskos, 2 št. mandarinų sunkos, 2 št. likerio — curacao. Padaryti padažą iš 3 št. cukraus, 2 št. sviesto ir 1 mendarino sunkos. Lietinius sulankstyti į keturias dalis ir pašildyti padaže. Užpilti stikleli likerio — curacao ir uždegti. Lietinius su padažu servuoti šiltus.

Apelsinų tortas

4 kiaušiniai,
3 št. karšto vandens,
150 gr. cukraus,
1 pk. vanilinio cukraus,
2 pk. vanilinio pudingo miltelių,
100 gr. miltų,
2 nubraukti šaukšteliai kepimo miltelių,
apelsino žievelė.

Kiaušinius atskirti ir baltymus išplakti. Trynius išplakti su šiltu vandeniu, cukrum ir vaniliniu cukrum. Ant viršaus uždėti baltymus. Miltus, pudingo miltelius ir kepimo miltelius persijoti ir sumaišyti su tarkuota apelsino žievele. Sudėti ant kiaušinių masės ir viską lengvai išsukti. Torto formos dugną iškloti vaškiniu popieriumi, patepti sviestu ir kepti apie 30 min. prie 350 l. temperatūros.

Kremas: 2 pd. šviežios apelsinų sunkos. tarkuota apelsinų žievelė, 1 pk. vanilinio cukraus, 75 gr. cukraus, 1½ pd. plakamos grietinėlės, 150 g. tarkuoto šokolado.

Tortą perpjauti į tris dalis. Kiekvieną dali patepti paruoštu kremu, pabarstyti šokoladu, sudėti vieną ant kitos ir lengvai paspausti. Torto viršų ir šonus patepti likusiu kremu ir pabarstyti tarkuotu šokoladu. Torto viršų galima papuošti apelsinų skiltelėmis pavirintomis vandens ir cukraus sirupe.

Varškės pudingas

2 bandelės,
1 pd. rūgščios grietinės,
2 št. sviesto,
100 gr. cukraus,
½ št. tarkuotos citrinos žievelės,
½ pd. korintų,
100 gr. varškės,
6 baltymai,
6 tryniai.

Nupjauti bandelių plutą, supjaustyti mažais gabaliukais ir sudėti į

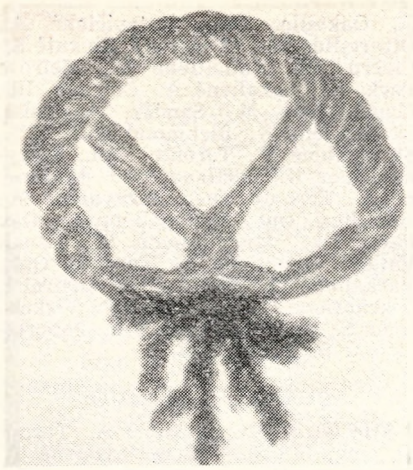

rūgščią grietinę. Sviestą gerai ištrinti su cukrum ir trinant pridėti po vieną trynį. Į tą masę sudėti tarkuotą citrinos žievelę, grietinę su mirkytom bandelėm, per sietelį pertrinti varškę ir viską išmaišyti. Išplakti baltymus ir viską lengvai išsukti. Masę sudėti į pudingo formą, įstatyti į verdančio vandens indą ir tokiu būdu virti 1½ val.

Krapų sviestas

¼ sv. sviesto, 2 št. šviežių smulkiai sukapotų krapų, 2 kietai virti, smulkiai sukapoti kiaušiniai. Viską labai gerai išmaišyti. Tinka su sausainiukais ir duona prie kokteilinių užkandžių.

Sardinių sviestas

10 sutrintų (be kaulų ir žvynų) sardinių arba ančovijų, 1 kietai virtas, smulkiai sukapotas kiaušinis, 3 št. sviesto, 1 št. smulkiai sukapotų svogūnų laiškų. Viską gerai išmaišyti. Tinka su sausainiais, kaip kokteilinis užkandis.

Džiovintų slyvų apkepas

1 sv. džiovintų slyvų (be kauliukų),
1 citrina,
2 št. cukraus,
1 lazdelė cinamono,
1 stiklelis konjako,
1 št. sviesto,
2 št. sausainėlių,
2 kiaušiniai ir vienas trynys,
4 št. tarkuotų migdolų,
1 št. vanilinio cukraus.

Slyvas pavirinti (su labai mažai vandens) su cukrumi, citrinos riekele ir cinamonu. Sunka nusunkti. Slyvas sumalti blenderyje ir į jas įpilti konjaką. Apkepo formą patepti sviestu, pabarstyti sausainiais ir sudėti slyvų masę. Ištrinti du trynius su trupučiu citrinos sunkos, citrinos žievele ir vaniliniu cukrum. Sumaišyti su tarkuotais migdolais ir atšaldyta slyvų sunka. Tris baltymus labai stangriai išplakti, lengvai sumaišyti su trynių mase ir uždėti ant slyvų. Kepti krosnyje prie 350 l. apie 20 min. Galima servuoti šiltą arba šaltą.

Aviečių pienas
(dvi porcijos)

2½ pd. pieno,
1 št. cukraus,
1 svaras aviečių,
2 porcijos aviečių ledų.

Pieną, avietes ir cukrų plakti elektrine mašinėle, kol pasidarys skysta masė. Į didelį gėrimo stiklą įdėti ledus ir užpilti išplaktu pienu. Gerti per šiaudelį. Vietoje aviečių galima naudoti braškes.

Žemės riešutų pienas
(keturios porcijos)

4 št. medaus,
4 št. riešutinio sviesto,
1 litras pieno.

Medų sumaišyti su riešutiniu sviestu, pridėti 1 puoduką pieno ir gerai išmaišyti. Viską supilti į elektrinę plakimo mašinėlę ir plakti vieną minutę. Plakant galima įdėti kapoto ledo.

Bernardino fleita

Paimti ilgą prancūziškos duonos kepalėlį, lygiais atstumais padaryti įpjovimus (neperpjauti!), kiekvieną tarpą patepti sviestu ir įdėti riekelę sūrio (ar dešros), iš viršaus patepti sviestu. Suvynioti į folio ir kepti apie 20 min. vidutinėje temperatūroje. Nuimti folio ir dar palaikyti krosnyje apie 5 min., kad gražiai pagelstų. Tinkamas užkandis su žaliomis salotomis arba su alum.

Obuolių sulčių ir pieno gėrimas

1 pd. obuolių sulčių,
1 pd. pieno,
1 štl. cukraus,
½ citrinos sunkos.

Viską išplakti elektrine plaktuve.

Mėtų alus

Juodą duoną padžiovinti krosnyje ir užpilti šaltu vandeniu. Palaikyti 24 val. Verdančiu vandeniu užplikyti saują mėtų (mint) ir supilti į duonos užpilą. Viską perkošti, įdėti pagal skonį medaus, išleistų mielių ir palaikyti. Kai pradės putoti, supilti į butelius.

Apkepinti kiaušiniai

Šviežius kiaušinius atsargiai suleisti į lėkštę, pabarstyti druska, pipirais ir atsargiai, po vieną suleisti į verdančius riebalus. Mediniu šaukštu aplyginti baltymus. Kai paruduos, išimti ir nusausinti virtuviniu popierium. Servuoti su pakepinta duona, paruošti aštrų padažą iš šildytos grietinėlės, druskos ir daug pipirų.

Midus

Medų, vandenį (trečdalį medaus kiekio) ir išleistas mieles išmaišyti ir rauginti porą savaičių. Po to indą su midumi reikia užkasti į žemę ir laikyti apie 10 metų, čia jis įgauna stiprumą ir aromatą. Tokį midų darė ir gėrė mūsų proseneliai.

Bičių midus

Vandenių išplauti korius ir saldus vanduo virinamas apie 7 val. Atšaldžius reikia įdėti mielių ir apynių. Parauginus apie mėnesį supilti į butelius ir paguldžius laikyti mažiausiai apie metus laiko.

Serbentinis midus

1 lalis medaus, 3 dalys vandens supilama į indą ir verdama, kol nebebus putų. Įpilti pagal skonį raudonų serbentų sunkos ir atvėsinti. Pastatyti šiltoje vietoje, įdėti šaukštelį išleistų mielių ir leisti išrūgti. Kai nusistovės ir bus skaidrus, supilti į butelius. Galima tuojau gerti ar palaikyti. Juo ilgiau stovės, tuo bus geresnis.

Pieno ir medaus gėrimas
(1 porcija)

½ pd. medaus pavirinti su mėtomis (mint), atvėsinus ištrinti su vienu tryniu. Užvirinti pieno 1 pd. ir ištrinti su medum, įpilti ¼ puoduko virinto šalto vandens. Išmaišyti, gerti atšaldytą.

Saldumynai su romu (20)

50 gr. sviesto,
150 gr. cukraus,
5 lygius štl. kakavos,
2 št. romo,
šokolado drožlių.

Viską suminkyti rankomis, padaryti rutuliukus, pavolioti šokolado drožlėse.

ŠVENTINIS STALO PAPUOŠIMAS

• Atsiųsta paminėti

Lietuvių Literatūros Istorija — Pranas Naujokaitis; platus mokslinis veikalas (nuo 16 amž. iki 1975 m.); JAV LB Kultūros Tarybos leidinys; I, II, III ir IV tomai, apie 2500 pusl.; tiražas 1000 egz.; kaina vieno tomo — $10.

Gaunama pas lietuviškos spaudos platintojus arba LK Kultūros Tarybą— adresas: A. Kareiva 7030 S. Rockwell Str., Chicago Ill. U.S.A. 6629.

Vaikystė — Janina Narūnė; autobiografiniai atsiminimai, pirmoji knyga; 159 psl., kaina 5 dol.; spaudė Prancškonų spaustuvė Brooklyne. Įdomūs ankstyvosios vaikystės ir pirmųjų mokslo dienų atsiminimai.

Martynas Mažvydas Vilniuje — Juozas Kralikauskas; "Draugo" dienraščio 25-jo konkurso premijuotas romanas; **dail. T. Valius;** Lietuviškos Knygos Klubo leidinys; 307 psl.; kaina — nepažymėta.

Lietuvių Literatūros Istorija — III tomas (1928-1944 m.) — **Pranas Naujokaitis;** JAV LB Kultūros Tarybos leidinys Nr. 3, 1976 m,; tiražas — 1000 egz.; kaina — $ 10; 542 psl., iliustruota nuotraukomis.

Močiutės Dovana — Danutė Lipčiūtė - Augienė; iliustratorė — **dail. Jadvyga Paukštienė;** 71 psl., iliustruota piešiniais; tiražas — 1000 egz.; kietais viršeliais, kaina nepažymėta. Ši daili knyga mūsų mažiesiems gaunama pas knygų platintojus.

Pasaulio Lietuvis — Pasaulio Lietuvių Bendruomenės valdybos leidinys; redaguoja — Redakcinė kolegija; adresas — 6804 So. Maplewood Ave., Chicago, Ill. 60629, USA; prenumerata — 3 dol. metams; administracijos adresas — 7240 S. Mozart St., Chicago, Ill. 60629, USA.

Lituanus — Lithuanian quarterly— kultūros ir mokslo žurnalas anglų kalba; redaguoja A. Klimas, T. Remeikis, B. Vaškelis; prenumerata metams 8 dol.; adresas: Lituanus — 6621 S. Troy, Chicago, Ill U. S. A. 60629.

Gabija — Skaučių Seserijos Vadijos leidinys; redaktorė — ps. B. Kidolienė; medžiagą paruošia — v.s. L. Milukienė — 111 Grohmans Lane, Plainview, N.Y. 11803, USA; leidžiami 4 numeriai metuose; prenumerata — 2 dol.

Medicina — PLGS žurnalas; vyr. redaktorius — **Kazys Pemkus,** MD. — 1022 Beau Brummel Drive, Sleepy Holow, Ill. 60118, U.S.A.; administratorė — L. Dargienė — 10326 Kipling St., Westchester, Ill. 60153, U.S.A.; išeina tris kartus metuose; prenumerata — 10 dol.

Lietuvių Dienos — mėnesinis lietuvių kultūros ir visuomenės gyvenimo žurnalas, lietuvių ir anglų kalbomis; redaguoja redakcinė kolegija; adresas: 4364 Sunset Blvd., Hollywood, Calif., 90029, USA; prenumerata metams — 10 dolerių.

Skaidrės — Švietimo Gairių priedas; 700-tų skaidrių sąrašas; Kanados Liet. Bendruomenės Švietimo Skyriaus Mokslo Priemonių Komisijos paruošti skaidrių komplektai mokykloms: Vilnius, Kaunas, Nemunas, Pajūris, Trakai, Vytautas, Laisvės kovos, Ropė, Voveraitės vaišės, Obuoliai, Gandras ir lapė, Ko trūksta?, Lapai, Lietuvių tautiniai drabužiai, Lietuvių dailininkų darbai, Senovės lietuvių architektūra — Liaudies menas, Du gaideliai, Pelėda, Šaltyšius, Zuikis Puikis, Vištytė ir gaidžiukas, Darbininkai, Rašytojai — Pilys.

Skaidres galima užsakyti sekančiu adresu: **V. Matulaitis, 44 Longbourne Dr., Suite 506, Weston, Ont., Canada, M9R 2M7.**

* * *

Atitaisymas: "Moteris" Nr. 5, 26 pusl., prie straipsnio "Nebūkime turtingi pinigais, o vargšai sveikata" yra netiksliai išspausdinta autorės pavardė. Turi būti **A. Vaisiūnienė.** Už klaidą atsiprašome — red.

GARBĖS PRENUMERATOS

Adomaitienė M. LaSalle, Que., Ališauskienė K., Markdale, Ont., Aukštakalnienė V., Boston, Mass., Bigenienė A., Philadelphia, Pa., Blynienė E., Santa Monica, Calif., Budrienė P., Elizabeth, N.J., Čečkienė B., Dearborn, Mich., Česnaitienė T., Abbotsford, B.C., Damienė O., Omaha, Nebr., Dargienė L., Westchester, Ill., Gabriūnienė S., Bogota, Colombia, Gečienė J., Montreal, Que., Gurėnienė M., Hayward, Wisc. (2 metus), Gylienė A., Olympia, Wash. (2 metus), Jankauskienė M., Fort Saloga, N.Y., Jasulevičienė M., Cicero, Ill., Jonynienė A., Berlin, Conn., Juknevičienė A., Brockton, Mass., Kaunienė R., Mitcham, Australia, Kazlauskienė A., Oakville, Ont., Kazickienė A., Greenwich, Conn., Kazilienė P., Concord, Ont., Kriaunienė E., Brecksville, Ohio, Laukaitienė D., Venazuela, Laurinavičienė M., Hamilton, Ont. (2 metus), Lorenz E., Toronto, Ont., Lukienė A., Toronto, Ont. (2 metus), Rev. P. Ragažinskas, Central, N. Mexico, Rakštienė S., Fruitland, Ont., Ramonienė J., Oakville, Ont., Ratavičienė A., Otterville, Ont. (2 metus), Rickutė S. Cicero, Ill., Rudaitienė M., Melrose Park, Ill., Sakalienė A., Chicago, Ill., Šiaučiūnienė M., Sandfy, Australia, Skobeikienė S., Richmond Hill, N.Y., Skrinskienė F., Toronto, Ont., Steponavičienė G., Portland, Ore., Sudikienė A., Toronto, Ont., Tarvydienė M., Hamilton, Ont., Vadopalienė L., Oak Park, Ill., Vaičeliūnienė M., Lenah Valley, Vaidotienė E., Toronto, Ont., Varkalienė A., Melbourne, Australia, Viskantienė D., Victoria, B.C., Viskontienė S., St. Petersburg, Fla., Žebertavičienė S., Parlin, N.J.

ŽURNALUI AUKOJO:

$100.00 — Šmigelskienė A., Toronto, Ont., $14.00 — Žebertavičienė T., St. Petersburg, Fla., $11.00 — Paliokienė E, Chicago, Ill., $10.00 — Jautokaitė R., Chicago, Ill., Malienė M., Chicago, Ill., Paukštienė M., West Hill, Ont., Petrutytė D., Chicago, Ill., Šukienė K., St. Catharines, Ont., $6.00 — Pačiulienė M., Toronto, Ont., $5.00 — Čuplinskienė V., Toronto, Ont., Dantienė A., Bethayres, Pa., Fidlerienė D., Deep River, Ont., Jusienė O., Worchester, Mass., Kolbienė E., Chicago, Ill., Rev. Kučingis J., Los Angeles, Calif., Meškauskienė E., Chicago, Ill., Patamsienė S., Norristown, Pa., Raugienė M., Delran, N.J., Serapinienė T., Chicago, Ill., Statkienė H., Hawthorne, Vic., Stoškutė J., Chicago, Ill., Zubrickienė M., Weston, Ont. $4.00 — Kriščionienė L., Hartford, Conn., Kutkienė J., Australia, Mačiulienė N., Boston, Mass., Noreikienė M. Baltimore, Md., Stašaitienė M. Chicago, Ill., Žiogienė J., Delhi, Ont., $3.00 — Beigienė S., Chicago, Ill., Guobienė O., Toronto, Ont., Jakutienė P. Dorchester, Mass., Šetkuvienė M., St. Catharines, Ont., Smilgienė K., Chicago, Ill. $2.00 — Beržinienė T., Cicero, Ill., Horn R., Chicago, Ill., Juodėnienė B., Cleveland, Ohio, Juodišienė O., Stayner, Ont., Nemanienė M., Chicago, Ill., Rusinienė A., Toronto, Ont., Saulienė M., Gary, Ind., Simukėnaitė B., Grand Rapids, Mich. $1.00 — Bachanskienė A., Miami Beach, Fla. Dragašienė A., Toronto, Ont., Gataveckienė O., Toronto, Ont., Gečienė J., Montreal, Que., Kloviškienė J., Chicago, Ill., Kuzmickienė A., Paris, Ont., Malėnas A., Cleveland, Ohio, Maslauskienė M., Hartford, Conn., Misevičienė E., Montreal, Que., Misiūnienė G. Chicago, Ill., Rickienė Z., Stoney Creek, Ont., Šiurnienė O., Delhi, Ont., Skeivienė A., Chicago, Ill., Skvereckienė B., Hamilton, Ont., Šliterienė K., Waukegan, Ill., Virbalienė V., Omra, Wic., Tocilauskienė V., Chicago, Ill., Venclauskienė E., Cleveland, Ohio.

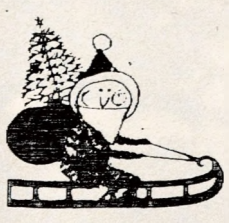

"MOTERS" ŽURNALO BAZARO - VAJAUS
LAIMIKIŲ PASKIRSTYMAS ĮVYKS
Š. M. VASARIO MĖN. 27 D. TORONTE,
LAIKE "MOTERS POPIETĖS",
KURIĄ RENGIA K. L. K. M. D. CENTRO VALDYBA.
DĖKOJAME VISIEM AUKOJUSIEM!

"Moters" administracija

1975 m. turinys

P. Alšėnas — Kai pasimetame moterystėje 1, 19
P. Alšėnas — Apie rūkančias moteris 3, 24
K. Brazaitienė — Lietuvė moteris vestuviniuose papročiuose 1, 5
S. Čiurlionienė — Draugui 6, 2
M. K. Čiurlionis — Iš "Apie tautinę dailę" 6, 3
J. Degutytė — Eilėraščiai 4, 4
M. Galdikienė — Mano šeima 5, 2
A. Giedrius — Graudūs atgarsiai 2, 14
A. Giedrius — Eglė ir Eglutė 6, 19
F. Gaučys — Moterų sąjūdis mūsų dešimtmetyje 1, 2
P. Gaučys — Moteriškumas ir vyriškumas 3, 6
P. Gaučys — Tėvai ir jų atžąla 4, 10
P. Gaučys — Kaip moterys vaizduojamos vakarų literatūroje 6, 14
K. Inčiūra — Eilėraščiai 3, 8
Jūratė — Jūros ilgesys (eil.) 4, 15
N. Kulpavičienė — Liaudies moterų aprangos raida 4, 5
N. Kulpavičienė — A. Galdiko monografija 5, 28
M. Liulevičienė—M. Galdikienės LKMD veikla Lietuvoje 5, 20
J. Miškinis — Nesustokime pakelyje 3, 17
J. Miškinis — Psichiniai vaikų ypatumai 6, 20
D. Mitkienė — Jei būtum (eil.) 1, 15
H. Mošinskienė — Margaspalvis kaklaraištis 1, 16
I. Motekaitienė — M. Draugelytė - Galdikienė 5, 4
J. Narūnė — Eilėraščiai 2, 10
P. Naujokaitis — D. Sadūnaitės poezijos rinkinys 1, 18
P. Naujokaitis — Septyni saulės patekėjimai 2, 10
P. Naujokaitis — A. Tyruolio sonetų rinkinys 2, 16
P. Naujokaitis — Antroji Z. Tenisonaitės knyga 6, 19
P. Orintaitė — Magdalena Galdikienė — mūsų netolimos, bet dideliai reikšmingos praeities gyvas paminklas 5, 8
E. Paliokienė — "Giedros" korporaciją prisimenant 25, 5
S. Petersonienė — Lietuvės moters įnašas Lietuvos Nepriklausomybei 5, 10
R. Petronienė — Moterų atstovių įtaka ir reikšmė Lietuvos Steigiamajame Seime; ištrauka iš "Steigiamojo Seimo Darbų" 5, 17
D. Petrutytė — Vaiko auklėjimas 3, 11
R. Raslavičienė — Ištrauka iš kelionės 3, 9
A. Rūgytė — Vyriasniosios giedrininkės 5, 27
D. Sadūnaitė — Eilėraščiai 1, 11
D. Sadūnaitė — Išvažiuojame atostogų 3, 12
A. Saulaitis — Lietuvių gyvenimas Brazilijoje 3, 14
M. G. Slavėnienė — Nauja dovana mūsų vaikams 3, 16
M. G. Slavėnienė — Žmoniškumo dokumentai 4, 17
B. Šimkienė — Sekcija 6, 17
P. Tale — Senelis 2, 10
Z. Tenisonaitė — Kaunietiška idilė 1, 12
Z. Tenisonaitė — Paskutinis romano skyrius 4, 13
T. Timmermans — Gerieji patarėjai 6, 10
A. Tyruolis — Liet. Literatūros istorija 4, 17
A. Tyruolis — Literatūrinė popietė pas S. Čiurlionienę 6, 8
J. Valiūnas — Nebūkime pesimistais 1, 19
J. Valiūnas — Daugiau iniciatyvos 3, 18
J. Valiūnas — Ar reikalingas vaikų auklėjimas 4, 18
B. Venckuvienė — L. K. M. O. veikla išeivijoje 5, 23
S. Vilkauja — Vysk. Valančiaus sukaktis 2, 2
S Vilkauja — Maironio poemos 3, 2
S. Vilkauja — Vysk. Valančiaus raštų kalba 4, 2
B. Vytienė — Eilėraščiai 4, 22

1976 m. turinys

P. Alšėnas — Moterie, šypsokis ir gyvenk 1, 21
P. Alšėnas — Ar turtai suteikia žmogui laimę? 3, 21
P. Alšėnas — Aghata Christie 4, 23
P. Ancevičienė — Lietuvė moteris Vilniuje 6, 6
H. Andersen — Rožė nuo Homero kapo 1, 4
M. Anysas — Jogailos vedybos 5, 9
B. Buivydaitė — Trys Karaliai 6, 2
I. Poželaitė-Davis — Murasaki Shikibu 2, 10
J. Eretas — "Eglutė" 4, 12
P. Gaučys — Moterų judėjimas 1, 7
P. Gaučys — Kaip moterys žiūri į kitas moteris 2, 7
P. Gaučys — Komfortas mūsų gyvenime 3, 5
P. Gaučys — Pasaulis keičiasi 4, 7
P. Gaučys — Kaip moterys žiūri į vyrus 5, 5
P. Gaučys — Apie moterų suvedžiojimą 6, 12
O. Gustainienė — Širdies ligos 3, 22
N. Jankutė — Jautrių širdžių ir auksinių rankų savaitgalis 6, 22
Jūratė — Dovana (eil.) 4, 5
N. Kulpavičienė — Paminklas Baliui Sruogai 3, 16
L. Li — Vakaras virtuvėje 4, 11
L. Li — Pirmoji šviesa 5, 7
K. Leonaitienė — Palikimas 3, 17
I. Malėnas — Lietuvė moteris pavergta? 4, 24
D. Mitkienė — Rojaus paukštis (eil.) 1, 4
H. Mošinskienė — Didžiosios meilės žemčiūgai 5, 13
J. Narūnė — Balninkų miestelio Damuta 4, 6
P. Naujokaitis — T. Pautieniūtės debiutas 2, 16
P. Naujokaitis — B. Pūkelevičiūtės dovana vaikams 4, 5
A. Pakalniškis — Vestuvės Žemaičiuose 4, 14
T. Pautieniūtė — Rauda (eil.) 5, 4
T. Pautieniūtė — Eilėraščiai 2, 9
S. Petronienė — Putname tebežydėjo rožės 6, 20
D. Petrutytė — Vaiko auklėjimas 4, 18
D. Petrutytė — Vaiko auklėjimas 1, 16
A. Prižgintaitė — Eilėraščiai 3, 15
J. Pumputienė — Puokštė 4, 16
O. Roznekienė — S. Kymantaitė-Čiurlionienė 3, 3
A. Saudargienė — Teatras Japonijoje 1, 11
A. Saudargienė — Tik per mano lavoną 2, 13
M. Saulaitytė — Motinos Dienai (eil.) 3, 1
Mgl. Slavėnienė — Moterų veikla Sydnėjuje 1, 19
M. G. Slavėnienė — K. Kublinskas angliškai 6, 17
V. Sruogienė — L. D. Kunigaikštienė Elena 1, 2
B Šimkienė — Vaišės mūsų parengimuose 6, 15
B. Šimkienė — Namų ūkio mokslo reikšmė 3, 13
I. Tamošaitienė — "Pagairės" moterys 3, 16
Z. Tenisonaitė — Akimirkų nuotrupos 1, 15
A. Tyruolis — Lietuvaitė amerikiečių literatūroje 5, 2
Tyrų Duktė — Eilėraščiai 6, 4
A. Utlejus — Stabai 2, 15
J. Valiūnas — Nuobudulys 4, 23
J. Valiūnas — Dvejonėmis nesiskųsi 5, 18
E. Vasiliūnienė — Marija Varnienė 2, 2
A. Vaisiūnienė — "Nebūkime turtingi pinigais, o vargšai sveikata 5, 26
S. Vilkauja — Didžiojo pasakų kūrėjo sukaktis 1, 5
S. Vilkauja — Ir aš buvau žemėmis apnešta 2, 11
S. Vilkauja — Moteris mūsų liaudies dainose 4, 2
S. Vilkauja — Graudžių elegijų poetas 6, 5
B. Vytienė — Orchidejos (eil.) 1, 10